

Nasjonal kartlegging av fritidskortordninger

Gjennomført på oppdrag for Kulturdepartementet, september 2019

Om Oslo Economics

Oslo Economics utreder økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, myndigheter og organisasjoner. Våre analyser kan være et beslutningsgrunnlag for myndighetene, et informasjonsgrunnlag i rettslige prosesser, eller et grunnlag for interesseorganisasjoner som ønsker å påvirke sine rammebetingelser. Vi forstår problemstillingene som oppstår i skjæringspunktet mellom marked og politikk.

Oslo Economics er et samfunnsøkonomisk rådgivningsmiljø med erfarne konsulenter med bakgrunn fra offentlig forvaltning og ulike forsknings- og analysemiljøer. Vi tilbyr innsikt og analyse basert på bransjeerfaring, sterk fagkompetanse og et omfattende nettverk av samarbeidspartnere.

Kartleggings- og utredningskompetanse

Oslo Economics bistår offentlige virksomheter med utforming av ulike typer beslutningsgrunnlag, og har allmenn og bred kartleggings- og utredningskompetanse. Vi har lang erfaring med å forstå utredningsbehovet i det offentlige, både i små oppdrag og omfattende utredninger.

Nasjonal kartlegging av fritidskortordninger/OE-rapport nr. 2019-23

© Oslo Economics, 11. september 2019

Kontaktperson:

Marit Svensgaard / Partner

msv@osloeconomics.no, Tel. 982 63 985

Foto/illustrasjon: Getty Images (iStockphoto.com)

Innhold

Sammendrag og konklusjoner	4
1. Oppdrag og metode	5
1.1 Kartleggingsoppdrag	5
1.2 Problemstillinger	5
1.3 Om fritidskortordninger og andre definisjoner	6
1.4 Metoder og informasjonsgrunnlag	6
2. Utbredelse av fritidskortordninger	9
2.1 Fritidskortordninger i Norge	9
2.2 Kjennetegn ved kommuner med fritidskortordninger	11
2.3 Liknende ordninger	13
2.4 Representativitet	14
3. Innretninger av fritidskortordninger	15
3.1 Typer aktiviteter som inngår i ordningene	15
3.2 Økonomiske rammer	16
3.3 Verdien av aktivitetene i kortene	16
3.4 Hvilke barn og unge har tilgang til ordningen?	17
3.5 Egenandeler og beløpsgrenser	18
3.6 Årsaker til variasjon	19
4. Administrative sider ved ordningene	20
4.1 Administrasjon	20
4.2 Samarbeid	21
4.3 Informasjon om ordningen	21
4.4 Eksempler på organisering	22
5. Erfaringer med fritidskortordningene	24
5.1 Erfaringer	24
5.2 Suksesskriterier	24
5.3 Viktige utfordringer	26
5.4 Eventuelle uønskede effekter eller ulemper ved ordningene	27
5.5 Videre ønsker for ordningen	28
5.6 Overførbarhet til nasjonal ordning	28
5.7 Potensielle samfunnseffekter	30
6. Referanser	32

Sammendrag og konklusjoner

Oslo Economics har på oppdrag for Kulturdepartementet kartlagt omfang av og innretning på eksisterende fritidskortordninger i kommuner og fylkeskommuner. Kartleggingen viser at 20 prosent av kommunene i utvalget har en fritidskortordning i dag. Et stort flertall av ordningene tilbys til et barn og unge fra familier med lavinntekt. Det er vanlig at fritidskortet gir tilgang til sporadiske kultur- og idrettsarrangementer og mindre utbredt at regelmessig, organisert aktivitet er inkludert. Det er generelt gode erfaringer med fritidskortordningene. Viktige suksesskriterier er blant annet samarbeid og lokal forankring.

Kartleggingen er basert på omfattende informasjonsinnhenting, ved bruk av både internettsøk, spørreundersøkelse og dybdeintervjuer med representanter for kommuner og fylkeskommuner. Totalt har 294 kommuner svart på spørreundersøkelsen, noe som tilsvarer en svarprosent på 70 prosent. En egen spørreundersøkelse ble sendt til alle bydelene i Oslo, samt alle landets fylkeskommuner. Her er svarprosenten henholdsvis 87 og 94 prosent. Det er gjennomført dybdeintervjuer med totalt 20 kommuner, én bydel i Oslo og to fylkeskommuner, som alle har eksisterende fritidskortordninger i dag.

Vår kartlegging viser at omtrent 20 prosent av kommunene i utvalget har en eksisterende fritidskortordning. Tre bydeler i Oslo tilbyr fritidskort, i tillegg til to fylkeskommuner. Alle kommuner vi har vært i kontakt med har et tilbud for å inkludere barn og unge i kommunen i fritidsaktiviteter, selv om ikke alle har fritidskortordning. Kommunene som tilbyr fritidskort er ofte større målt i innbyggertall, men det synes ikke å være andre vesentlige forskjeller i kjennetegn mellom kommunene som tilbyr fritidskort og landet som helhet.

Det er stor variasjon i fritidskortordningene hos de ulike kommunene, bydelene og fylkeskommunene. Ordningene varierer både i betegnelse, innhold, økonomiske rammer og målgruppe. Det er vanlig at fritidskortet gir tilgang til sporadiske kultur- og idrettsarrangementer og mindre utbredt at regelmessig, organisert aktivitet er inkludert. De fleste ordningene er kun ment for barn og unge fra lavinntektsfamilier, og de fleste ordningene innebærer ingen egenandel for brukerne av kortet. De fleste kommunene oppgir at målgruppen for ordningen er større enn de som mottar kortet i dag.

Administrasjonen av fritidskortordningene henger tett sammen med hva slags type ordning kommunene har valgt. Ansvarsfordeling i kommunen, krav til dokumentasjon for mottakere av kortet og graden av informasjon om ordningen til kommunens innbyggere varierer mye mellom kommunene.

Kommunene, bydelene i Oslo og fylkeskommunene har generelt gode erfaringer med fritidskortordningene. Kommunene identifiserer imidlertid en rekke viktige kriterier for suksess og utfordringer knyttet til ordningene. Samarbeid internt i kommunen og med eksterne aktører er viktig for at ordningen skal fungere optimalt og være relevant og morsom for barna. Videre må informasjonen om ordningen tilpasses målgruppen, og det må være lokal forankring som sikrer at lokalt næringsliv og frivillighet føler eierskap. Flere kommuner som har arbeidet for at ordningen skal være minst mulig byråkratisk, trekker frem at dette gir en fleksibilitet som oppfattes som et viktig suksesskriterium.

Det kan være flere utfordringer knyttet til å utvikle en vellykket fritidskortordning. Det kan være utfordrende å identifisere hvilke barn som har størst behov for støtte til fritidsaktiviteter. Et kriterium satt på bakgrunn av foreldrenes inntekt kan ekskludere andre barn som også har behov for støtte. Kommunens eget økonomiske handlingsrom kan også sette begrensninger for hvor mange barn som kan få tilbud om deltakelse i fritidskortordningen. I kommuner med store avstander trekkes transport også frem som en utfordring, ettersom mangel på kollektivtransport kan gjøre det vanskelig for barn å delta på gratis fritidsaktiviteter. Kommunene er også godt kjent med problemstillinger rundt stigmatisering av brukerne av kortet, og mange kommuner har gjort avveininger i innretning av og informasjon om ordningen for å tilpasse seg dette.

1. Oppdrag og metode

Oslo Economics har på oppdrag for Kulturdepartementet kartlagt omfang av og innretning på eksisterende fritidskortordninger i kommuner og fylkeskommuner. Kartleggingen er basert på en omfattende informasjonsinnhenting, ved bruk av både internettsøk, spørreundersøkelse og dybdeintervjuer med representanter for kommuner og fylkeskommuner.

1.1 Kartleggingsoppdrag

Ikke alle barn og unge deltar i fritidsaktiviteter. Barn og ungdom som lever i familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte aktiviteter enn andre (Bufdir, 2019). Ett av tre barn fra familier med vedvarende lav inntekt deltar ikke i fritidsaktiviteter, mens åtte av ti barn på landsbasis deltar. I Norge er det i dag over 100 000 barn som vokser opp i familier med vedvarende lav inntekt, og som ikke får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter på lik linje som andre barn (Bufdir, 2019).

Både på statlig og kommunalt nivå og i frivilligheten arbeides det for å bekjempe barnefattigdom og for å gi barn og unge fra lavinntektsfamilier flere muligheter til å delta i fritidsaktiviteter sammen med jevnaldrende. I 2016 signerte representanter for både staten, kommunene og frivilligheten Frivillighetserklæringen. Denne markerer en felles innsats for at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal få mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet. For å støtte opp om Fritidserklæringen har blant annet Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier blitt styrket, og samlet tilskudd er nå omtrent 300 millioner kroner årlig.

Mange kommuner har også lokale tiltak for å inkludere barn og unge fra lavinntektsfamilier. Ett av disse tilbudene er fritidskortordninger, som enkelte kommuner og fylkeskommuner har tatt i bruk for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter. Fritidskortene er en måte å gi barn og unge adgang til fritidstilbud gratis eller til sterkt rabatterte priser. Kortene er personlige, innebærer en viss valgfrihet med tanke på hvilke aktiviteter som interesserer barna, men kan kun benyttes til forhåndsdefinerte tilbud. Kortene kan dermed sørge for høy grad av formålseffektivitet.

I Granavolden-plattformen har regjeringen erklært at den vil «innføre et fritidskort for alle barn fra 6 til

fylte 18 år som kan benyttes til å dekke deltakeravgift på fritidsaktiviteter etter mønster fra ordningen på Island. Ordningen skal være ubyråkratisk og det skal være mulig for kommunene å legge på en lokal andel». I den forbindelse har Oslo Economics på oppdrag for Kulturdepartementet gjennomført en nasjonal kartlegging og analyse av eksisterende ordninger i kommuner og fylkeskommuner for fritidskort, aktivitetskort, opplevelseskort og liknende ordninger for barn og unge, heretter kalt «fritidskortordninger».

1.2 Problemstillinger

Formålet med kartleggingen er å gi en oversikt over den faktiske utbredelsen av fritidskortordninger, hvordan de ulike ordningene er innrettet, og hvordan kommuner og fylkeskommuner arbeider med ordningene, samt en analyse av hvilke erfaringer som synes å være overførbare til andre kommuner/fylkeskommuner og relevant å bygge videre på i fremtidige ordninger.

Kartleggingen belyser en rekke forhold som beskriver eksisterende fritidskortordninger, som vist i Figur 1-1.

Figur 1-1: Hovedtemaer i oppdraget

Figur: Oslo Economics.

Utbredelse handler om antall og utbredelse av fritidskortordninger i kommuner og fylkeskommuner, samt hvordan dette varierer med ulike parametere som kommunestørrelser, by-/landdimensjon o.l.

Innretning handler om innholdet i fritidskortordningene. Dette omfatter spørsmål som hvilke beløpsgrenser som er satt for kortene, hvilke typer aktiviteter de dekker,

hva som er kriteriene for å søke eller få kortene (økonomi, alder), samt hvilke krav som stilles til dokumentasjon av kriteriene.

Administrasjon handler om de praktiske sidene av fritidskortordningene. Dette omfatter hvordan kommunene og fylkeskommunene har organisert og finansiert ordningene, samt hvilke betalingsløsninger som er valgt både for de som får kortet og med leverandører av aktiviteter som omfattes av ordningene.

Samarbeid handler om hvilke aktører kommunene og fylkeskommunene samarbeider med i fritidskortordningene og hvordan samarbeidet skjer. Samarbeidsaktørene kan være andre offentlige myndigheter (f.eks. NAV), frivillige organisasjoner eller privat næringsliv.

Formidling handler om hva som er gjort for å formidle informasjon om ordningene og aktivitetene som er knyttet til disse, særlig hvordan ordningene er formidlet til barn og unge. Dette omfatter også vurderinger av faktorer av betydning for å nå ut til riktig målgruppe.

Erfaringer handler om kommunene og fylkeskommunenes erfaring med ordningene som sådan og hva som oppfattes som suksesskriterier og utfordringer. Som en del av dette håndterer vi også hvordan kommunene og fylkeskommunene har involvert barn og unge i utformingen av ordningen, og erfaringen deres med dette, samt eventuelle andre erfaringer.

1.3 Om fritidskortordninger og andre definisjoner

Fritidskortordninger kan både defineres ulikt mellom kommuner og kan omfatte en relativt stor variasjon av ordninger med hensyn til innretning. Eksisterende fritidskortordninger kan blant annet ha ulike navn (aktivitetskort, opplevelseskort, kulturkort, mv.), ulike økonomiske rammer og ulike inngangskriterier.

I denne kartleggingen har vårt mål vært å samle inn informasjon om ordninger med alle typer innretninger, både allmenne ordninger og ordninger som er forbeholdt barn fra familier med særlige sosiale eller økonomiske behov. Ordningene vi har kartlagt er også rettet mot ulike aldersgrupper, men har til felles at målgruppen befinner seg innenfor gruppen barn og unge. I denne rapporten vil vi mange steder bruke betegnelsen barn om denne gruppen.

I tillegg til å kartlegge hvilke kommuner som har etablert fritidskortordninger, har vi også tilstrebet å samle inn opplysninger om ordningenes innretning, blant annet om hvorvidt ordningene gir rett til

rabattert deltakelse (egenandel) eller gir barna helt fri tilgang, og om hvilke typer aktiviteter ordningene gir barna tilgang til.

Også kommuner og fylkeskommuner som ikke har ordninger definert som fritidskortordninger yter vesentlig støtte for at barn og unge skal kunne delta i organiserte fritidsaktiviteter. I kartleggingen har vi derfor forsøkt å avgrense fritidskortordninger fra andre typer tiltak. Når vi definerer etablerte fritidskortordninger, mener vi ordninger som har som felles kjennetegn at barna som mottar støtte gjennom ordningene selv har en viss frihet til å velge hvilke aktiviteter de vil bruke ordningen til å delta på. Støtte som er rettet mot én bestemt aktivitet, for eksempel støtte direkte til lag og foreninger eller utstyrsstøtte, er ikke definert som fritidskortordninger i denne kartleggingen.

Med fritidsaktiviteter for barn og unge menes blant annet organisert idrett og sport, dans, teater, musikk og kulturskole, korps, kor og organisert friluftaktivitet. Aktivitetene kan både omfatte regelmessige og gjentakende aktiviteter og deltakelse på arrangementer som gjennomføres sjelden eller uten gjentakelser.

1.4 Metoder og informasjonsgrunnlag

Kartleggingen har bestått av informasjonsinnhenting fra flere kilder. I den innledende fasen ble det gjennomført et internettsøk for å få oversikt over informasjon kommuner og fylkeskommuner har på sine nettsider. Deretter fulgte en webbasert spørreundersøkelse som ble sendt ut til kommuner, fylkeskommuner og bydeler i Oslo. Funnene fra spørreundersøkelsen ble deretter utdypet i en rekke dybdeintervjuer med kommuner, fylkeskommuner og bydeler. Nedenfor følger en redegjørelse for de ulike metodene som er brukt i oppdraget.

1.4.1 Internettsøk

Formålet med internettsøket i den innledende fasen av prosjektet var å få oversikt over hvilke kommuner som hadde informasjon om eventuelle fritidskortordninger på sine egne nettsider. Informasjonen ble deretter brukt som grunnlag for å utarbeide spørreundersøkelse og intervjuguide til bruk senere i kartleggingen.

Det er relativt få kommuner som kommuniserer hva slags ordninger de eventuelt har for fritidskort på sine hjemmesider. De fleste har imidlertid informasjon om hvilke støtteordninger og tilskudd de har for kultur og idrett i kommunen.

Enkelte kommuner opplyser at de har tatt i bruk Opplevelseskortet, som er et standardisert konsept for

samarbeid mellom kommuner, Nav og private og offentlige tjenestetilbydere.¹ På Opplevelseskortet sine nettsider er det opplyst at mer enn 80 kommuner har tatt det i bruk. Det er imidlertid ikke mulig å bekrefte dette ved å besøke hver enkelt kommunes nettsider.

1.4.2 Spørreundersøkelse

Som en del av kartleggingen har alle landets kommuner og fylkeskommuner, samt bydelene i Oslo mottatt invitasjon til å delta i en webbasert spørreundersøkelse. I utformingen av undersøkelsen ble det lagt vekt på å gjøre spørsmålene tydelige, med forhåndsdefinerte og uttømmende svaralternativer i de fleste tilfellene. Denne typen spørsmål er som regel lite tidkrevende å svare på, og kan bidra til høyere svarprosent.

I forkant av utsendelse sendte vi undersøkelsen til et fåtall kommuner som fungerte som en testgruppe. Disse kommunene ga tilbakemeldinger på enkelte spørsmål, og undersøkelsen ble revidert. Spørreundersøkelsen ble i tillegg kvalitetssikret av oppdragsgiver.

En vesentlig utfordring ved spørreundersøkelser er å treffe riktig respondent i hver kommune/fylkeskommune/bydel. På bakgrunn av flere ulike kilder etablerte vi en liste med mottakere bestående av ansatte i kommuner, fylkeskommuner og bydeler som mest sannsynlig ville være ansvarlig for fritidskortordninger, eller som kunne ha oversikt over hvilke personer som ville være riktig respondent. De opprinnelige mottakerne av undersøkelsen sto fritt til å videresende undersøkelsen til rette vedkommende, og alle respondenter har i undersøkelsen gjort rede for sin rolle.

Kommuner

I kommunene er det i de fleste tilfellene kultursjef eller ansvarlig for kultur og fritid som har mottatt undersøkelsen. Der det på forhånd var mulig å identifisere hvem som var ansvarlig for tilskuddsordninger til idrett og kultur i kommunen, har vedkommende mottatt invitasjon til undersøkelsen i stedet for kultursjefen.

Invitasjoner ble sendt til totalt 422 kommuner. Av disse ble undersøkelsen besvart av 294 kommuner, som utgjør en svarprosent på 70 prosent. Alle landets fylker er representert med minst halvparten av kommunene i fylket.

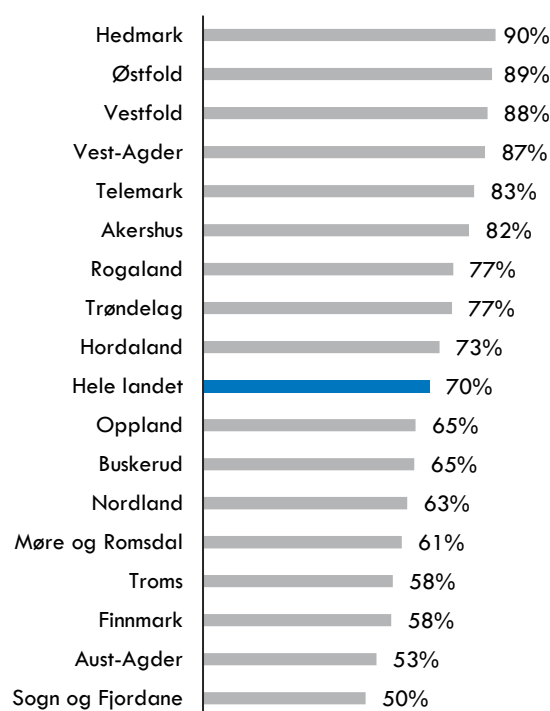
Kultursjefer utgjør den største gruppen av respondenter, etterfulgt av rådgivere for kultur og fritid, rådgivere for oppvekst og skole, ungdomskoordinatorer, ansvarlige for frivillighetssentralen,

¹ «Opplevelseskortet» har i 2019 endret navn til «Join». Se: opplevelseskortet.no/om-oss

ansatte i NAV og SLT-koordinatorer. Bredden i stillingene til respondentene kan tyde på at ansvaret for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter kan ligge hos mange ulike stillinger i kommunene.

Når vi sorterer hvilke kommuner som har svart på bakgrunn av fylkestilhørighet, ser vi fra Figur 1-2 at det er relativt store variasjoner i svarprosent. I Sogn og Fjordane har omtrent halvparten av kommunene svart på undersøkelsen, mens hele 90 prosent av kommunene i Hedmark har svart.

Figur 1-2: Svarprosent, andel kommuner per fylke

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse (N=294).

Bydeler i Oslo

Oslo kommune har ingen felles ordning for fritidskort, og alle inkluderingstiltak for barn og unge styres av hver enkelt bydel. Vi sendte derfor spørreundersøkelsen til alle 15 bydeler, og av disse svarte 13. Svarene på spørreundersøkelsen dekker derfor bydeler med flere typer befolkningsgrunnlag i Oslo.²

Organisering og oppgavefordeling varierer fra bydel til bydel, og dermed varierte også hvilke personer i bydelene som mottok invitasjon til undersøkelsen. Alle bydelene ble i en innledende fase kontaktet for å kartlegge plasseringen av ansvaret for fritidskort og lignende ordninger før invitasjonene ble sendt ut.

² Undersøkelsen ble ikke besvart av bydelene Nordre Aker og Gamle Oslo.

Fylkeskommuner

Ettersom fylkeskommuner også kan administrere egne fritidskortordninger, ble det utformet en egen, tilpasset spørreundersøkelse til disse. Denne spørreundersøkelsen ble hovedsakelig sendt til fylkeskultursjef eller fylkesdirektør for kultur og fritid.

Vi sendte spørreundersøkelsen til 17 fylkeskommuner. Av disse svarte 16. Det var kun Finnmark fylkeskommune som ikke besvarte våre henvendelser.

1.4.3 Dybdeintervjuer

For å utdype funnene fra spørreundersøkelsen, har vi gjennomført en rekke dybdeintervjuer. Vi har hatt intervjuer med totalt 20 kommuner, én bydel i Oslo og to fylkeskommuner. Felles for disse var at de oppga i spørreundersøkelsen at de hadde etablert en type fritidskortordning.

Kommuner

For å oppnå spredning i utvalget av intervjuer, har vi sett hen til variasjon i type fritidskortordning, kommunenes befolkningsstørrelse og geografi. Vi har også forsøkt å få med kommuner både med og uten store tettsteder i utvalget.

Kommunene vi har gjennomført dybdeintervjuer med, er:

-
• Asker	• Kvam
• Bergen	• Modum
• Bærum	• Randaberg
• Bø (Nordland)	• Ringsaker
• Farsund	• Skedsmo
• Fjell	• Stavanger
• Fyresdal	• Strand
• Gjesdal	• Suldal
• Hjelmeland	• Tynset
• Karmøy	• Vefsn
-

Disse kommunene dekker til sammen fritidskortordninger med betegnelsene fritidskort, aktivitetskort, opplevelseskort, aktivitetsapp og kulturkort.

Bydeler i Oslo og fylkeskommuner

Når det gjelder bydeler i Oslo, gjennomførte vi dybdeintervju med Grorud, som var én av de tre som oppga å ha en fritidskortordning. Blant fylkeskommunene har kun Buskerud og Hedmark oppgitt å ha fylkeskommunale fritidskortordninger, og vi har derfor gjennomført dybdeintervju med begge.

2. Utbredelse av fritidskortordninger

Vår kartlegging viser at omtrent 20 prosent av kommunene i utvalget har en eksisterende fritidskortordning. Flertallet av ordningene vi har kartlagt er kun for barn og unge fra lavinntektsfamilier. Alle kommuner vi har vært i kontakt med har imidlertid et tilbud for å inkludere barn og unge i kommunen i fritidsaktiviteter.

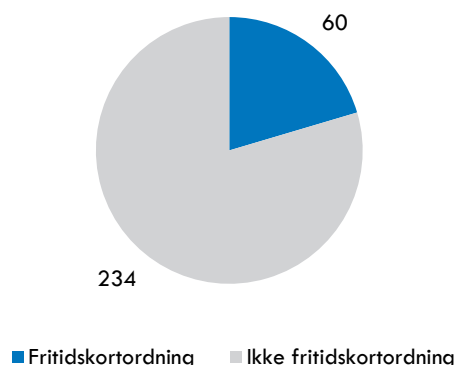
2.1 Fritidskortordninger i Norge

Den første delen av kartleggingen går ut på å belyse utbredelsen av eksisterende fritidskortordninger i Norge. Svar innhentet gjennom spørreundersøkelse utgjør det viktigste informasjonsgrunnlaget i denne delen av kartleggingen.

2.1.1 Kommuner

60 kommuner, altså om lag 20 prosent av kommunene vi har vært i kontakt med, har eksisterende fritidskortordninger. Dette er ordninger som har som felles kjennetegn at barna som mottar støtte gjennom ordningene, selv har en viss frihet til å velge hvilke aktiviteter de vil bruke ordningen til å delta på.³

Figur 2-1: Kommuner med fritidskortordning

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=294.

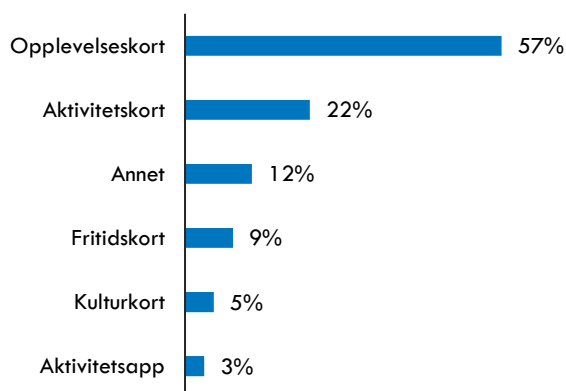
Kommunene som har etablert fritidskortordninger bruker flere ulike betegnelser på tilbudene (Figur 2-2). Den vanligste betegnelsen er opplevelseskort, som over halvparten av kommunene bruker. Omtrent én av fem kommuner har oppgitt at de kaller sin ordning for aktivitetskort. Fire av kommunene oppgir at de har to kort/ordninger. Her telles begge kortene

³ Dette felles kjennetegnet er også presentert for respondentene i spørreundersøkelsen.

med i Figur 2-2. Syv kommuner har andre betegnelser på ordningen. Fritidskortordningene kan både innebære utdeling av fysiske kort og være ordninger som eksisterer virtuelt. I den siste typen ordninger finner vi blant annet apper til smarttelefoner, men det finnes også eksempler på tiltak definert som fritidskortordninger i denne kartleggingen helt uten både fysiske kort og apper.

I en del tilfeller er navnet på ordningen forklarende og/eller førende for hva slags aktiviteter som inngår i kortet. Dette kommer vi nærmere inn på i kapittel 3.

Figur 2-2: Betegnelser på ordningen i kommuner

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=60.

Det er sannsynlig at de fleste som kaller fritidskortordningen sin for opplevelseskort, er tilknyttet organisasjonen Opplevelseskortet, se faktaboks under. På Opplevelseskortet sine nettsider listes det per mai 2019 at over 80 kommuner tilbyr dette kortet til barn og unge i sin kommune. Hvis vi ekskluderer Oslo, som behandles separat i denne kartleggingen, finner vi i vår undersøkelse at 33 kommuner vi har vært i kontakt med oppgir at de har Opplevelseskortet. 15 kommuner som er listet opp på opplevelseskortet.no har ikke besvart våre henvendelser. 24 kommuner som står på listen til opplevelseskortet.no oppgir til tross for dette at de ikke har noen fritidskortordning. To kommuner sier selv at de tilbyr Opplevelseskortet, men er ikke oppgitt på nettsidene til Opplevelseskortet. Noe av mangelen på samsvar mellom tallene kan skyldes at kommuner bruker opplevelseskort som betegnelse på sitt fritidskort uten at de har vært i kontakt med organisasjonen Opplevelseskortet. Det kan også tenkes at vedkommende som har svart på undersøkelsen ikke vet at kommunen tilbyr

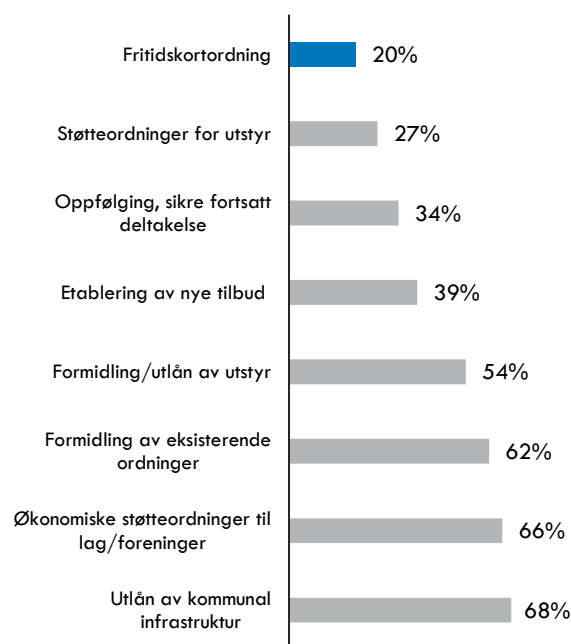
Opplevelseskortet eller at nettsidene til organisasjonen ikke er oppdatert.

Faktaboks 2-1: Om Opplevelseskortet

Opplevelseskortet er et kort som gir barn og unge adgang til kultur- og fritidsaktiviteter i sin kommune (Opplevelseskortet, 2019). Hensikten med kortet er å gi barn og unge fra lavinntektsfamilier mulighet til å delta på aktiviteter sammen med andre barn i lokalsamfunnet. Kommunen samarbeider med aktører for å tilby gratis inngang, og NAV deler ut et begrenset antall kort til barn i kommunen.

Som vi ser av Figur 2-3, har kommunene i Norge en rekke tilbud til barn og unge utenom fritidskortordningene. Fritidskort er det minst utbredte tilbudet av alternativene kommunene fikk oppgitt i spørreundersøkelsen. Det vanligste tilbudet kommunene oppgir, er utlån av kommunal infrastruktur, samt økonomiske støtteordninger til lag og foreninger. I tillegg driver et flertall av kommunene som har respondert på undersøkelsen med informasjonsarbeid og formidling av eksisterende ordninger.

Figur 2-3: Andel kommuner med ulike tiltak

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=294.

Det er mulig at dette bildet hadde sett noe annerledes ut dersom svarprosenten hadde vært enda høyere. Disse tallene viser heller ikke hvor mye hver kommune legger i fritidskortordningen sin i form av ressurser. Det er mulig at kommuner uten fritidskortordning bruker minst like mye ressurser på å inkludere barn og

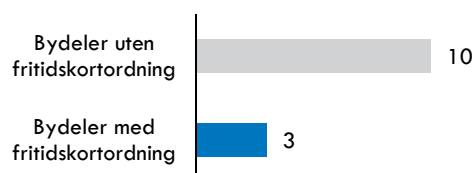
unge fra lavinntektsfamilier i fritidsaktiviteter som kommunene med fritidskortordning. Vi kommer nærmere inn på hvor store rammer fritidskortordningene har i kapittel 3.2.

2.1.2 Bydeler i Oslo

I Oslo administreres noe av fritidstilbudet til barn og unge i hver enkelt bydel, og kartleggingen av tilbudet i Oslo er derfor skilt ut fra de øvrige kommunene. Blant de 13 bydelene i Oslo som har svart på undersøkelsen, er det tre som oppgir å ha en eksisterende fritidskortordning, Grorud, Vestre Aker og Østensjø. Av disse tre bydelene, kaller Vestre Aker og Østensjø sine ordninger for aktivitetskort, mens Grorud bydel kaller ordningen for medlemskort.

På Opplevelseskortet sine nettsider er det opplyst at også Oslo tilbyr dette til sine innbyggere. Ingen av bydelene vi har vært i kontakt med har opplyst å ha dette.

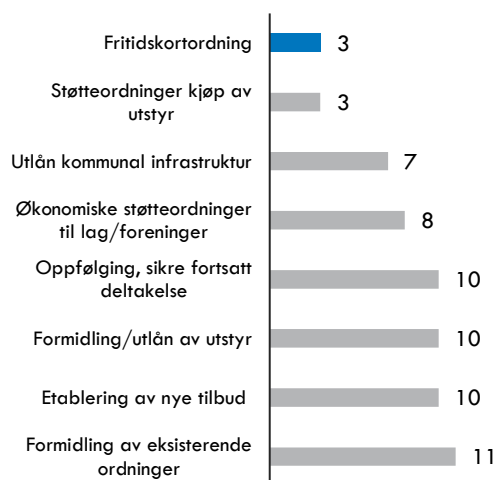
Figur 2-4: Bydeler i Oslo med fritidskortordning

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=13.

I spørreundersøkelsen fikk også bydelene spørsmål om hvilke tilbud de har for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter, se Figur 2-5. Fritidskortordning er det minst utbredte tiltaket, som for kommunene.

Figur 2-5: Antall bydeler med ulike tiltak

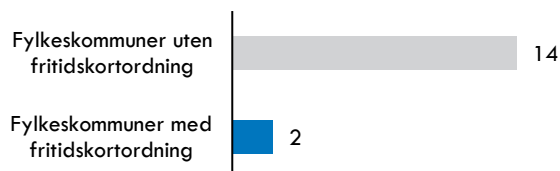

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=13.

2.1.3 Fylkeskommuner

16 av landets 17 fylkeskommuner har besvart spørreundersøkelsen. Blant disse er det Buskerud og Hedmark som har en eksisterende fritidskortordning (Figur 2-6).

Figur 2-6: Fylkeskommuner med fritidskortordning

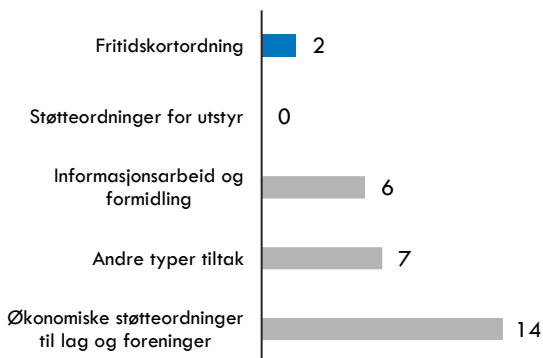

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=16.

Av de 16 fylkeskommunene som besvarte undersøkelsen, er det to som har etablert en type fritidskortordning. Begge disse fylkene bruker betegnelsen kulturkort om ordningen. I den ene fylkeskommunen er ordningen utformet som en app, mens det andre fylket benytter et fysisk kort. Vi kommer nærmere inn på hva ordningene innebærer i kapittel 3.1.3.

Alle fylkeskommuner som har svart på undersøkelsen har økonomiske støtteordninger til lag og foreninger, se Figur 2-7. Mange fylkeskommuner støtter i tillegg kommunene i sitt fylke med midler til tilbud for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter, herunder fritidskortordninger. Omfanget av dette fanges ikke opp i denne spørreundersøkelsen.

Figur 2-7: Antall fylkeskommuner med ulike tiltak

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=16.

2.2 Kjennetegn ved kommuner med fritidskortordninger

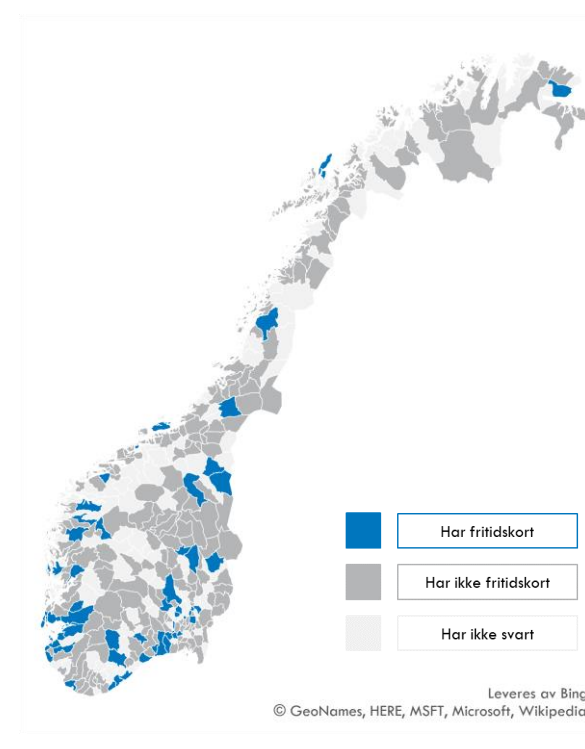
Kommunene som har etablert har gjerne noen kjennetegn og individuelle begrunnelser for opprettelsen av ordningene. Overordnet sett er det likevel vanskelig å

finne vesentlige forskjeller mellom kommunene med og uten fritidskortordninger. Nedenfor går vi gjennom identifiserbar variasjon knyttet til geografi, demografi og økonomi.

2.2.1 Geografi

Figur 2-8 viser at kommunene med fritidskortordninger (markert i blått) er spredt utover hele landet. I tillegg er det mulig å se tendenser til at nabokommuner gjerne har etablert lignende ordninger. Dette kan potensielt forklares ved at nabokommuner får inspirasjon fra hverandre til å skape nye tilbud, og at fritidskortordninger på denne måten kan «smitte» mellom nabokommuner. Det er også mulig at nabokommunene ligner hverandre når det gjelder demografiske og økonomiske kjennetegn, og at disse felles egenskapene har vært med på å påvirke kommunene i samme retning.

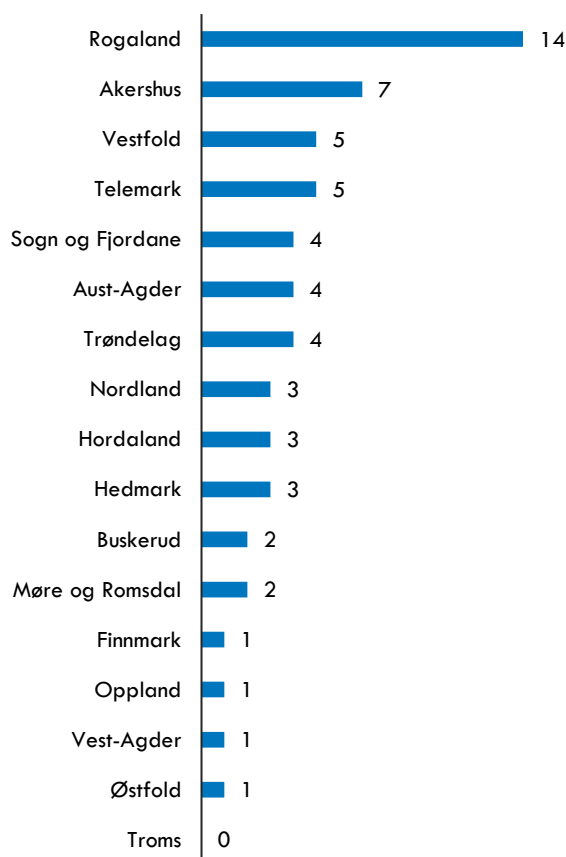
Figur 2-8: Kart over kommuner med og uten fritidskort

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=294. Blå farge indikerer at kommunen har fritidskort, grå indikerer at kommunen ikke har fritidskort. Hvit farge indikerer at kommunen ikke har svart på spørreundersøkelsen.

I alle fylker unntatt Troms oppgir én eller flere kommuner at de har en fritidskortordning (Figur 2-9). I Rogaland er det hele 14 kommuner som oppgir at de har en fritidskortordning, som er en høy andel av kommunene i fylket sammenliknet med de andre fylkene. Vi presiserer at det kan være kommuner med fritidskortordning som ikke er fanget opp i undersøkelsen, slik at det faktiske antallet per fylke kan være høyere.

Figur 2-9: Antall kommuner med fritidskortordning per fylke

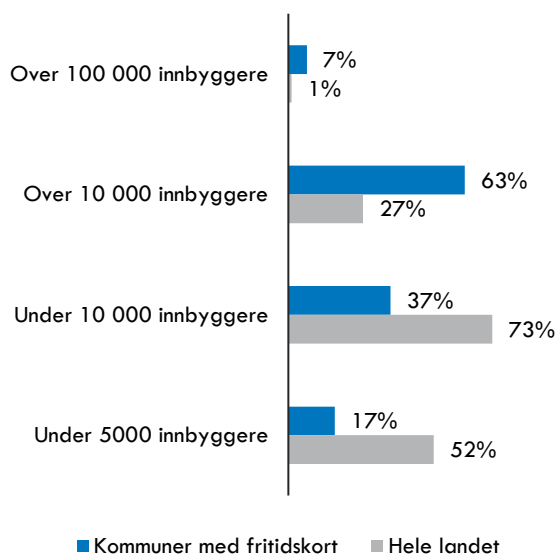
Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=294.

Blant Norges 10 mest folkerike kommuner er det, Bergen, Stavanger, Bærum, Sandnes, samt tre bydeler i Oslo som har fritidskort. Trondheim, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø og Drammen har ikke fritidskort. Utbredelsen blant disse kommunene kan i seg selv indikere at kommuner med en større befolkning har hatt en større tilbøyelighet til å etablere fritidskortordninger.

2.2.2 Befolkning

Blant kommunene som har en fritidskortordning er det flere store kommuner, målt i befolkningstall, enn det som er snittet i hele landet (Figur 2-10). Blant kommunene med fritidskort finner vi at 62 prosent har over 10 000 innbyggere. Tilsvarende andel er 27 prosent på landsbasis. Kun 17 prosent av kommunene med fritidskort har under 5000 innbyggere, mot 52 prosent på landsbasis.

Figur 2-10: Befolkningsstørrelse i kommuner med fritidskort og hele landet

Kilde: Oslo Economics og Statistisk sentralbyrå. Data basert på spørreundersøkelse og innbyggertall fra SSB. Figuren viser hvor stor andel av kommunene med fritidskort og i landet for øvrig som befinner seg innenfor hver befolkningsstørrelse.

Gjennomsnittlig antall innbyggere i kommunene som har rapportert at de har fritidskortordning er omtrent 27 000 (ekskl. Oslo), mens gjennomsnittlig antall innbyggere i alle kommuner i landet er 13 000. Ser vi på andel barn og unge under 18 år som bor i en kommune med fritidskort (ekskl. Oslo), er denne 39 prosent. Av befolkningen generelt, bor 36 prosent i en fritidskortkommune. Dette kan tyde på at større kommuner har forutsetninger som passer bedre for å etablere en slik ordning enn de mindre kommunene.

2.2.3 Økonomi og personer med lavinntekt

Når det gjelder kommunenes økonomiske situasjon, er det ingen tydelige trender i utbredelse av ordningen. Kommunene med fritidskortordning har i snitt noe mindre frie inntekter per innbygger enn snittet for landet som helhet, henholdsvis ca. 56 500 kroner mot 63 000 kroner, men variasjonen er relativt stor innad i hver gruppe. Både kommuner med fritidskort og snittet av landets kommuner bruker omtrent 0,9 prosent av sine totale driftsutgifter på barn og unge (SSB, 2019). Det er heller ingen signifikant forskjell mellom hvor mye kommunene bruker på kultur og idrett per innbygger.

Gjennomsnittlig medianinntekt etter skatt er noe høyere i kommunene med fritidskortordning enn i gjennomsnittet for alle kommuner i Norge. Kommunene med fritidskortordninger har også noe lavere prosentandel med innvandrerbakgrunn enn landsgjennomsnittet (ekskl. Oslo). Begge disse funnene må imidlertid anses som ikke signifikante.

Tabell 2-1 viser antall og andel barn og unge under 18 år som levde i husholdninger med lavinntekt i 2017. Tabellen viser ingen klar forskjell mellom kommuner med fritidskort og landet for øvrig. Det er derfor ikke grunn til å anta at kommunene som har innført fritidskortordninger har gjort dette fordi de opplever særlig mange barn som lever med lav inntekt i familien.

Tabell 2-1: Andel barn i husholdninger med lavinntekt i kommuner med fritidskort og landet for øvrig

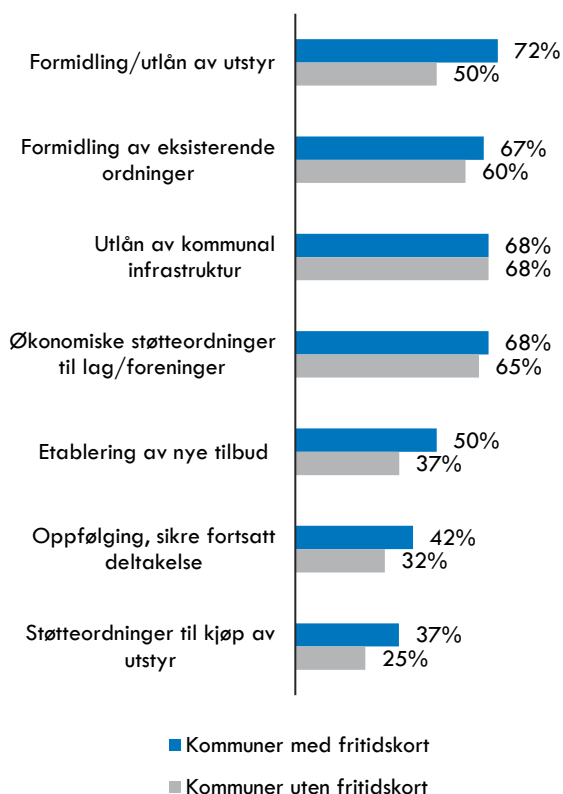
	Antall barn totalt	Antall barn i lavinntekt (EU60)	Prosent
Med fritidskort (ekskl. Oslo)	340 597	39 207	11,5 %
Hele landet (ekskl. Oslo)	875 752	106 910	12,2 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Tabell 08764). Tall gjelder for 2017 og måler antall personer under 18 år i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) for det gitte året.

2.2.4 Andre tilbud i kommunene for å øke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter

Analyser av kommunene som tilbyr fritidskort sammenliknet med kommunene som ikke gjør det, viser at kommunene med fritidskort jevnt over har flere tilbud enn kommunene uten, se Figur 2-11. Dette kan tyde på at valget om å tilby et fritidskort i kommunen har sammenheng med en større satsing på andre tilbud for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter. Det er imidlertid mulig at sammenhengen er drevet av at egenskaper som befolkningsstørrelse, som har gjort kommunene mer tilbøyelige til å etablere fritidskortordninger også har vært drivende for etablering av flere andre tiltak med relaterte formål. Med større befolkning følger også en større målgruppe for ulike tiltak.

Figur 2-11: Tiltak i kommuner med og uten fritidskort

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse, N=295. Prosentatsene viser andel kommuner i hver kategori som tilbyr ulike tiltak.

2.3 Liknende ordninger

Fritidskortordninger er i analysen definert som ordninger hvor barna som mottar støtte gjennom ordningene, selv har en viss frihet til å velge hvilke aktiviteter de vil bruke ordningen til å delta på. Selv om respondentene i undersøkelsen er presentert for en definisjon som er vid med tanke på både betegnelse og innretning, kan den likevel ha blitt tolket slik at enkelte respondenter har unnlatt å oppgi sine ordninger som ligner mye på ordninger hvis utbredelse er dokumentert ovenfor.

Undersøkelsen inkluderte derfor også spørsmål om hvorvidt kommunene hadde etablert ordninger som ligner mye på det vi her har beskrevet som fritidskort. Noen av disse kommunene kunne ha vært inkludert i opptellingen av fritidskortkommuner ovenfor. Enkelte kommuner har for eksempel en «kontingentkasse» der idrettslagene kan søke om kontingent på vegne av et barn. Noen definerer dette som en fritidskortordning, mens andre kommuner som har liknende tiltak ikke gjør det.

Dersom vi inkluderer kommunene som har svart i fritext at de har ordninger som likner på fritidskort-

ordninger, blir det totale antallet kommuner med fritidskortordninger 73 kommuner, eller 25 prosent av alle respondentene.

Det fremkommer gjennom spørreundersøkelsen at enkelte kommuner tidligere har hatt fritidskortordninger, og at disse kommunene enten ikke har hatt mulighet til og/eller et ønske om å videreføre disse ordningene. For eksempel oppgir både Ulstein, Sula og Sel kommune at de tidligere har hatt en fritidskortordning som i dag er avviklet. Trondheim kommune oppgir at de har testet ulike variasjoner av fritidskortordninger, men at de ikke har funnet gode nok løsninger til å videreføre disse pilotprosjektene.

Vi ser også at flere kommuner oppgir at de enten har diskutert å opprette en fritidskortordning i kommunen eller at dette er under utredning. Videre oppgir for eksempel Sarpsborg kommune at de er i gang med å etablere en ny teknisk løsning for et aktivitetskort/mobilapplikasjon.

2.4 Representativitet

Den gjennomførte spørreundersøkelsen viser at det er 20 prosent av kommunene (25 prosent med en

bredere definisjon) som tilbyr fritidskortordninger til barn og unge. Responsraten i undersøkelsen har vært høy, og undersøkelsen gir dermed et godt grunnlag for å vurdere utbredelsen på landsbasis. Det er imidlertid ikke nødvendigvis slik at utbredelsen av fritidskortordninger er den samme blant kommunene som ikke har deltatt i undersøkelsen som blant kommunene som har deltatt.

Dersom tilbøyeligheten til å besvare undersøkelsen er høyere blant kommuner som tilbyr fritidskortordninger, vil vi med undersøkelsen kunne gi et noe skjevt bilde av andelen kommuner med og uten ordninger. Det er grunn til å tro at dette kan være tilfelle, men den høye responsraten begrenser imidlertid hvor vesentlig denne skjevheten kan være. Dersom vi skulle anta at det blant de 128 kommunene som ikke besvarte undersøkelsen ikke finnes noen kommuner som tilbyr fritidskort, ville andelen kommuner med fritidskort være omtrent 14 prosent. Ettersom det virker rimelig å anta at utvalgsskjevheten påvirker andelen i utvalget oppover, er det rimelig å legge til grunn at andelen kommuner på landsbasis ligger et sted mellom 14 og 20 prosent.⁴

⁴ Tilsvarende intervall går fra 17 til 25 prosent dersom vi legger til grunn en bredere definisjon av fritidskortordninger.

3. Innretninger av fritidskortordninger

Det er stor variasjon i ordningene hos de ulike kommunene, bydelene og fylkeskommunene. Ordningene varierer både i betegnelse, innhold, økonomiske rammer og målgruppe. Det er vanlig at fritidskortet gir tilgang til sporadiske kultur- og idrettsarrangementer og mindre utbredt at regelmessig, organisert aktivitet er inkludert.

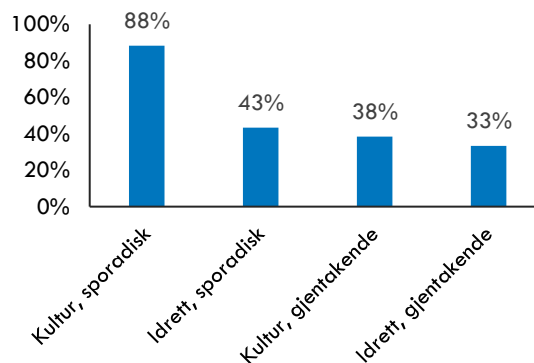
3.1 Typer aktiviteter som inngår i ordningene

Gjennom spørreundersøkelsen har vi innhentet informasjon om typer aktiviteter som tilbys; spesifisert i kategoriene kultur og idrett, herunder både sporadiske og gjentakende. Eksemplene på aktiviteter/arrangementer som er omfattet av ordningene og kartlagt gjennom undersøkelsen er primært hentet fra fritekstsvar i spørreundersøkelsen og dybdeintervjuer vi har gjennomført.

3.1.1 Kommuner

Det er stor variasjon i typer aktiviteter som inngår i de ulike fritidskortordningene i kommunene. Vi ser likevel at de fleste kommunene har inkludert sporadiske kulturaktiviteter i sin ordning. Dette omfatter for eksempel forestillinger på kino og teater, fornøynelses-parker, konserter, fotballkamper og inngang til museer. Gjentakende aktiviteter, både innen idrett og kultur, dekkes i omtrent en tredjedel av ordningene. Dette skjer gjerne gjennom at ordningene brukes til å dekke utgifter til medlemskap i en organisasjon eller et lag. Figur 3-1 gir en oversikt over andelen av fritidskortordningene som dekker hvilke typer aktiviteter.

Figur 3-1: Andel kommuner som dekker ulike typer aktiviteter gjennom fritidskortordningene

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=60.

Det er ingen tydelig sammenheng mellom kommunenes betegnelse på ordningene og hvilken type aktiviteter som omfattes. For eksempel er «Opplevelseskortet» det mest brukte navnet på ordningen, men kommunene har typisk laget egne versjoner av kortet som er lokalt tilpasset behovet i sin kommune. Innholdet i ordningene med samme betegnelse varierer derfor på tvers av de ulike kommunene. Noen kommuner har kun enkeltarrangementer inkludert i ordningen, noen har medlemskap i organisasjoner, mens andre har begge deler.

Det er i hovedsak det eksisterende fritidstilbudet i kommunen og ulike aktørers vilje til å være med i finansieringen av tilbudet som ser ut til å bestemme bruksområdene for kortene. Mangfold i utvalg av aktiviteter er gjerne knyttet til stort engasjement fra frivillige organisasjoner og/eller lokalt næringsliv som tilbyr gratis eller rabatterte inngang for brukere av kortet. I tillegg er det underliggende behovet i hver kommune og det definerte målet med ordningene også av betydning for hvilke aktiviteter som inngår.

3.1.2 Bydeler i Oslo

De tre bydelene i Oslo som har fritidskort, dekker alle sporadiske kulturaktiviteter. Ett av kortene dekker i tillegg sporadiske idrettsaktiviteter. Eksempler på aktiviteter som dekkes av bydelene er bowling og inngang til Tusenfryd. Grorud bydel gir tilgang til alle bydelens fritidsgrupper og aktivitetstilbud gjennom sin fritidskortordning. Dette omfatter ikke idrettslag eller aktiviteter som instrumentopplæring, men heller det de anser som et førstelinjetilbud til barn og unge.

3.1.3 Fylkeskommuner

De to fylkeskommunene som har fritidskortordning (Buskerud og Hedmark), dekker begge sporadiske aktiviteter innen både idrett og kultur. Hedmark fylkeskommune har også regelmessige kulturaktiviteter som en del av sin ordning. Begge ordningene er organisert som rabattordninger, der brukerne kan kjøpe billetter til sterkt rabatterte priser og hvor enkelte arrangementer gir gratis inngang for brukere med kulturkortet.

Aktiviteter som omfattes av de to ordningene er for eksempel adgang på/i kino, konserter, utstillinger, svømmehall og teaterforestillinger. Vi ser av de eksplisitte tilbudene i de to fylkeskommunene at kulturarrangement er overrepresentert. Dette er naturlig, da begge fylkene som tidligere nevnt bruker betegnelsen «kulturkort» om ordningen.

3.2 Økonomiske rammer

Økonomiske rammer for de ulike ordningene varierer og avhenger av flere faktorer, blant annet politiske prioriteringer, gaver og/eller subsidiering fra lokalt næringsliv, frivillige bidrag fra organisasjoner og størrelsen på statlige tilskudd. Det varierer også i hvor stor grad kommunene opererer med en øvre grense for verdien av aktivitetene som inngår i kortet.

3.2.1 Kommuner

I den største fritidskortordningen forvaltes det årlig mer enn 2,1 millioner kroner gjennom ordningen. Dette er også den største kommunen som har fritidskortordning, målt i innbyggertall. I kommunen som har de minste økonomiske rammene for ordningen, forvaltes 6000 kroner gjennom ordningen hvert år. Dette er til gjengjeld er en relativt liten kommune. Gjennomsnittlige totale økonomiske rammer for fritidskortordningen er i overkant av 300 000 kroner per kommune.

Av de 53 kommunene som i spørreundersøkelsen oppgir økonomiske rammer for ordningen og beløp kommunen selv finansierer, fullfinansierer 31 av kommunene selv ordningen. 22 kommuner har delvis ekstern finansiering av ordningen. Kun én kommune finansierer ordningen utelukkende ved hjelp av eksterne midler.

Tabell 3-1: Antall kommuner med ulike finansieringskilder for fritidskortordningen

Finansiering	Antall kommuner
Kun egenfinansiering	31
Delfinansiering	22
Kun ekstern finansiering	1

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=53.

Av de 22 kommunene som delvis finansierer ordningen selv og delvis har ekstern finansiering, finansierer kommunene i gjennomsnitt omtrent 36 prosent av ordningen selv. Hvor mye kommunene finansierer selv varierer likevel mye – mellom 3 og 86 prosent.

Vi har undersøkt befolkningstall i hver kommune sett opp mot totale økonomiske rammer for ordningen. Her er det stor spredning, og vi finner ingen tydelig sammenheng mellom innbyggertall og økonomisk omfang av fritidskortordningen. Dette kan blant annet skyldes faktorer som demografi og befolknings sammensetning, herunder utbredelse av barnefattigdom, da dette varierer på tvers av kommuner.

Det er også slik at noen kommuner bruker fritidskortordningen som primært tilbud for å tilby fritidsaktiviteter til barn og unge, og fritidskortordningen har gjerne relativt store årlige økonomiske rammer i disse kommunene. I andre kommuner er fritidskortordningen kun et lite prosjekt som anses som et supplement til flere andre tiltak for å inkludere målgruppen i fritidsaktiviteter. Derfor vil informasjon om totale økonomiske rammer for fritidskortordningen, også sett i sammenheng med befolkningstall og utbredelse av barnefattigdom, være lite nyttig for å kunne si noe om kommunens faktiske tilbud til målgruppen. Det forteller oss kun hvorvidt fritidskortordningen er et prioritert tiltak i kommunen eller ikke.

3.2.2 Bydeler i Oslo

Ingen av bydelene i Oslo oppgir hverken totale økonomiske rammer eller beløp som bydelen selv finansierer i spørreundersøkelsen.

3.2.3 Fylkeskommuner

De to fylkeskommunene med fritidskortordning oppgir at ordningene har økonomiske rammer på henholdsvis 1,4 og 1,2 millioner kroner. Begge fylkeskommunene fullfinansierer ordningen selv gjennom egne midler.

3.3 Verdien av aktivitetene i kortene

Når det gjelder verdien av kortene, har flere kommuner, bydelene i Oslo og fylkeskommunene vanskelig for å anslå denne. Dette kan skyldes flere

faktorer, eksempelvis at ordningen er godt innarbeidet, at mange kommunale tilbud er inkludert og manglende registrering av oppmøte og bruk.

3.3.1 Kommunene

De aller fleste kommunene har vanskelig for å anslå den faktiske verdien av kortene. Mange kort gir ubegrenset tilgang eller rabatter på en rekke aktiviteter, og verdien på kortet vil derfor avhenge av hvor mye det blir brukt av den enkelte. I mange tilfeller har ikke kommunen oversikt over hvor mye kortene faktisk blir brukt, da de ikke pålegger samarbeidsaktører å loggføre hvor mange med fritidskort som benytter seg av tilbudene. Blant kommunene som tilbyr støtte til regelmessige fritidsaktiviteter gjennom ordningen, kan verdien av kortet være oppgitt som grensen for hva brukerne kan motta av støtte. Der det ikke finnes en slik grense (noen kommuner deler i praksis ut så mye som trengs til hvert barn), er verdien på fritidskortet potensielt ganske høy.

Av de få kommunene som oppgir estimat på verdien på kortene, er gjennomsnittet i overkant av 3000 kroner per kort per år. Verdien på kortet er som oftest ikke direkte knyttet til kostnader for kommunen, ettersom mange av kortene innebærer at tilbyderne av aktiviteter selv bærer kostnadene. Kommunen kan også tilby gratis inngang på egne arrangementer som en del av kortet.

3.3.2 Bydeler i Oslo og fylkeskommuner

Vi har ikke tilstrekkelig informasjon til å kunne si noe om verdien av aktivitetene i ordningene til bydelene i Oslo og fylkeskommunene.

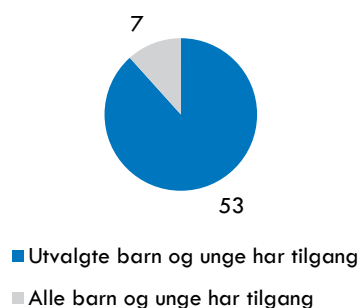
3.4 Hvilke barn og unge har tilgang til ordningen?

Hvilke barn og unge som har tilgang til fritidskortordningene er i stor grad knyttet til målsettingen med ordningen. Eksempelvis oppgir enkelte kommuner, bydeler og fylkeskommuner at målet med ordningen er å stimulere til aktivitet hos alle barn og unge, og at ordningen derfor omfatter alle barn og unge innenfor et gitt aldersspenn. Andre oppgir at målsettingen er å redusere utenforskap, og at ordningen er et tiltak rettet mot barnefattigdom. Disse har gjerne en ordning som kun omfatter enkelte barn og unge.

3.4.1 Kommuner

7 av 60 kommuner gir alle barn og unge innenfor visse aldersgrenser tilgang til ordningen, som vist i Figur 3-2. Resten av kommunene gir tilgang til ordningen til utvalgte barn og unge basert på ett eller flere kriterier og/eller søknad.

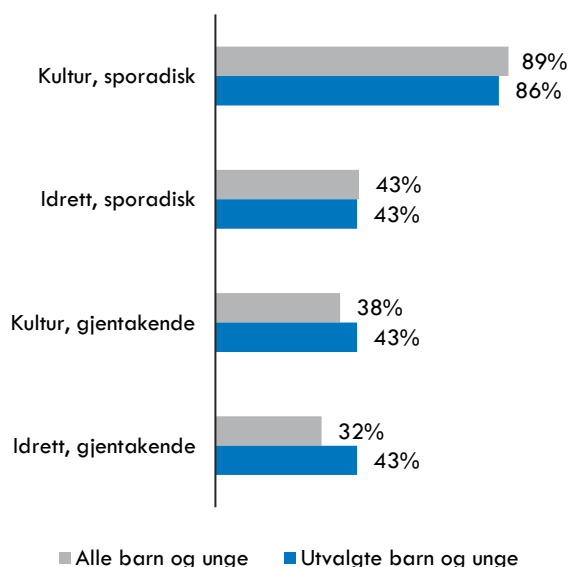
Figur 3-2: Antall kommuner med ulike kriterier for tilgang til fritidskortordningen

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=60.

Hvilke aktiviteter som inngår i de to ulike hovedinnretningene er fremstilt i Figur 3-3. Vi ser ingen betydelige forskjeller i hvorvidt kortet inkluderer sporadiske eller regelmessige aktiviteter basert på om alle barn og unge (innenfor visse aldersgrenser) har tilgang til ordningen eller om kun utvalgte barn og unge som oppfyller noen gitte kriterier har tilgang.

Figur 3-3: Aktiviteter som inngår i ordninger med ulik begrensning

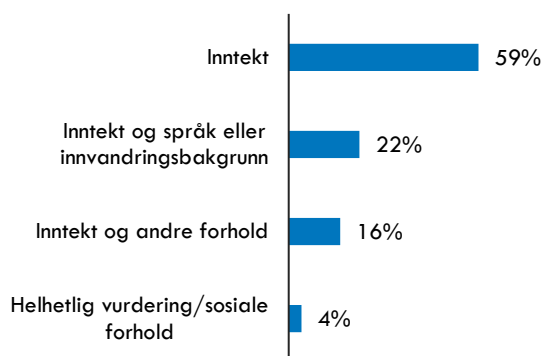

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=60.

Figur 3-4 gir en fremstilling av hvilke kriterier som ligger til grunn for tildeling av fritidskort i kommunene der kun utvalgte barn og unge har tilgang til fritidskortordningen. Av disse kommunene, har de fleste basert tildeling utelukkende på familiens inntekt eller økonomiske situasjon. Flere kommuner oppgir at vurderingen baseres både på inntekt og språk/innvandrerbakgrunn. En del kommuner oppgir også at tildeling er basert på enten en helhetlig vurdering og/eller sosiale forhold, eller en kombinasjon av dette

og inntekt. Ordningene er i disse tilfellene i større grad basert på kjønn. Sosiale forhold og helhetlig vurdering kan eksempelvis omfatte ensomhet og utenforskap, hvorvidt familien har høy gjeldsbelastning, kontakt med institusjoner i kommunen (for eksempel barnevern) eller at familien selv mener at de trenger et fritidskort.

Figur 3-4: Antall kommuner med ulike kriterier for tildeling av fritidskort

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=51.

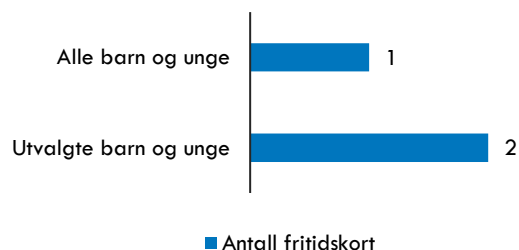
Aldersgrenser

De aller fleste kommunene oppgir alderskriterier for ordningen. Nedre aldersgrense varierer mellom 0 og 11 år. I gjennomsnitt er nedre aldersgrense 3 år, noe som i stor grad forklares av at mange kommuner ikke har en nedre aldersgrense for tildeling. Dersom vi ser bort fra kommunene som ikke har en nedre aldersgrense for ordningen, er gjennomsnittlig minimumsalder 5 år. Øvre aldersgrense varierer mellom 13 og 23 år. Gjennomsnittlig øvre aldersgrense er 18 år.

3.4.2 Bydeler i Oslo

Som vist i Figur 3-5, har to av tre bydeler i Oslo spesifikke kriterier for tildeling av fritidskort utover en gitt aldersgruppe. Den siste, Grorud bydel, gir tilgang til ordningen til alle barn og unge innenfor en gitt aldersgruppe, så lenge de går på skole eller bor i Grorud bydel. Grorud bydel har om lag 700 faste medlemmer som bruker ordningen, noe som tilsvarer mellom 35 og 45 prosent av bydelens ungdomsgruppe.

Figur 3-5: Antall bydeler i Oslo med ulike kriterier for tildeling

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=3.

Begge bydelene som kun gir tilgang til fritidskortordningen til utvalgte barn og unge baserer dette på familiens inntekt eller økonomiske situasjon. Én av disse bydelene tildeler også kort basert på språk og innvandrerbakgrunn.

Aldersgrenser

Av aldersgrenser for fritidskortordningen i bydelene i Oslo er minimumsalder 10, 3 og 0 år. Maksimal alder for tildeling er henholdsvis 18, 20 og 20 år.

3.4.3 Fylkeskommuner

Begge fylkeskommunene som tilbyr fritidskortordning tildeler fritidskort til alle barn og unge innenfor et gitt aldersspenn. Begge disse fylkene har minste aldersgrense på 13 år og øvre aldersgrense på 21 år.

3.5 Egenandeler og beløpsgrenser

Både egenandeler og eksplisitte beløpsgrenser er generelt lite brukt i fritidskortordningene, men vi ser noe variasjon på tvers av de ulike ordningene.

3.5.1 Kommuner

De færreste fritidskortordningene innebærer at barn og unge må betale en egenandel. Kun tre kommuner har oppgitt at de har en egenandel tilknyttet sin ordning. To av disse er kommuner med fritidskortordninger som omfatter alle barn og unge innenfor visse aldersgrenser.

Tabell 3-2: Oversikt over bruk av egenandeler i kommunale fritidskortordninger

Egenandel	Antall kommuner
Nei	56
Ja	3

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=59.

Mange kommuner har ikke definert beløpsgrenser for enkeltbrukere av ordningene, men disse fastsettes blant annet indirekte gjennom et gitt antall besøk hos enkelte aktører per år. Flere kommuner som dekker

medlemskap og kontingenter oppgir at beløpsgrensen i ordningen deres er basert på kjønn, slik at barn kan delta i de fritidsaktivitetene de ønsker, uavhengig av pris dersom de ser at dette trengs. Av kommunene som har eksplisitte beløpsgrenser ser vi at et gjennomsnitt av disse ligger på rundt 2500 kroner per barn per år.

3.5.2 Bydeler

Ingen av bydelene i Oslo har inkludert en egenandel i sin fritidskortordning. Grorud bydel oppgir at de tidligere hadde en egenandel på 100 kroner i halvåret, før de gikk ned til 50 kroner, for så å gjøre fritidskortet gratis for alle barn og unge. Dette fordi de så flere fordeler med at det ikke var noen økonomisk terskel for å skaffe seg og bruke et slikt kort. De så blant annet at det ble lettere å få barn og unge til å dra innom et arrangement, spesielt når de var usikre på om de ville trives. Videre så de at 50 eller 100 kroner kan oppleves som mye penger for utsatte barn og unge.

Kun Vestre Aker oppgir at de har en beløpsgrense per kort per år. Denne er på 10 000 kroner, og det kan derfor tyde på at de ikke har satt noen øvre grense for hvor mye hvert barn kan få.

3.5.3 Fylkeskommuner

Både Buskerud og Hedmark har begge egenandeler tilknyttet sin ordning, men disse varierer fra arrangement til arrangement. Enkelte arrangement er fullt subsidierte av fylkeskommunen og/eller arrangøren, og er dermed gratis for barn og unge med et fritidskort. Generelt er disse to fritidskortordningene rabattordninger for arrangement. Eksempelvis kan en billett til en konsert, med ordinær pris på 350 kroner, koste 100 kroner per billett for barn og unge med fritidskort.

Ingen av fylkeskommunene har en beløpsgrense for ordningene sine, og barn og unge innenfor aldersgruppen kan benytte seg av tilbudene i ordningen så mye de selv måtte ønske.

3.6 Årsaker til variasjon

En viktig årsak til variasjon i innretningene er at kommunene/bydelene/fylkeskommunene har ulike målgrupper og målsettinger med sin fritidskortordning. Enkelte kommuner/bydeler/fylkeskommuner oppgir at målet med ordningen er at alle barn og unge skal ha tilgang til kulturopplevelser, mens andre kommuner har som mål at fritidskortordningen skal bidra til å aktivisere barn og unge i lavinntektsfamilier. Noen eksempler på målsettinger med ordningene er listet nedenfor:

- Aktivisere barn og unge i lavinntektsfamilier
- Aktivisere barn og unge i lavinntektsfamilier og barn og unge med innvandrerbakgrunn
- Gi alle barn og unge et kulturtilbud
- Øke deltakelsen i fritidsaktiviteter for alle barn og unge
- Forebygge utenforskap

Det at målsettinger og målgrupper varierer kan være en årsak til variasjon i aktivitetene som tilbys i kortet, hvorvidt ordningen innebærer en egenandel og eventuelle beløpsgrenser.

Videre er annet arbeid og andre tilbud i kommunen en faktor som kan påvirke innretningen på de ulike fritidskortordningene. For mange kommuner/bydeler/fylkeskommuner er ordningen kun et supplement til flere andre tiltak og ordninger de har for å inkludere målgruppen i fritidsaktiviteter, mens fritidskortordningen er det primære aktivitetstilbudet i andre kommuner/bydeler/fylkeskommuner. Annet arbeid, og dermed også betydningen av fritidskortordningen, vil kunne derfor påvirke både tilbud og økonomiske rammer for fritidskortordningen.

Med bakgrunn i diskusjonen overfor, kan det altså være nyttig og informativt å ta utgangspunkt i målgruppen og målsettingen med ordningen, samt se på andre lokale tiltak, for å forstå hvorfor hver fritidskortordning er innrettet slik den er.

4. Administrative sider ved ordningene

Hvordan administrasjon av fritidskortordningene fungerer, henger tett sammen med hva slags type ordning kommunene har valgt. Ansvarsfordeling i kommunen, krav til dokumentasjon for mottakere av kortet og graden av informasjon om ordningen varierer mye mellom kommunene. De fleste kommunene oppgir at samarbeid internt i kommunen og med eksterne aktører er viktig for at ordningen skal være relevant for barna.

4.1 Administrasjon

4.1.1 Utdeling av kort til brukere/familier i kommunene

Når det gjelder utdeling av kort og vurdering av nye brukere, er det oftest NAV og/eller kulturavdelingen i kommunen som er involvert. Flere kommuner deler også ut kort gjennom andre instanser, som for eksempel gjennom barnevern, flyktningmottak, helsestasjon og skole. Noen kommuner begrunner dette med at det å kun ha ordningen under NAV kan bidra til økt stigmatisering. Disse kommunene har typisk en ordning som også omfatter brukere som ikke allerede er tilknyttet NAV, og anser det derfor som viktig at nye brukere ikke må oppsøke NAV for å få utdelt et slikt kort eller registreres i en slik ordning.

Dokumentasjonskrav

Som redegjort for i kapittel 3.4, baserer de fleste kommuner seg på ulike kriterier for tildeling av kort til barn og familier. I mange tilfeller bruker NAV egne registre for å identifisere hvem som kan kvalifisere til å få fritidskort, og deler deretter ut kort til de som trenger det mest. Dokumentasjonskravet for å få kort blir dermed automatisk oppfylt ved at barn ikke kvalifiserer uten at familien for eksempel er mottakere av sosialhjelp.

Flere kommuner har ikke dokumentasjonskrav i det hele tatt, men heller en ordning basert på tillit og skjønn. Dette gjelder særlig der det er kulturavdelingen selv som deler ut kortene, og der spesielle dokumentasjonskrav ville innebåret ekstra byråkrati. Disse, gjerne mindre, kommunene har ofte en ordning der et idrettslag, en lærer, helsesøster eller andre kan søke om fritidskort eller dekning til kontingent på vegne av et barn. Kommunene innvilger nesten alle søknader og deler deretter ut kort/dekker kontingenten til barnet som trenger det.

Dekning til alle barn i målgruppen

I kommuner der fritidskortordningen er laget for å omfatte alle barn i kommunen, er ordningene også dimensjonert for dette. Dette innebærer at kortet /appen er lett å få tak i, og at det ikke finnes noen begrensninger for hvor mange barn som kan delta på hver aktivitet. I disse tilfellene er målgruppen for ordningen gjerne alle barn og unge innenfor en viss aldersgruppe.

I flertallet av fritidskortordningene er det derimot et begrenset antall kort som deles ut, og målgruppen begrenses til barn som tilhører familier som lever med vedvarende lavinntekt. Disse barna identifiseres enten ved at de er en del av NAV sine registre, eller ved at kommunen innhenter statistikk. I dybdeintervjuene rapporterer flertallet av kommunene i denne gruppen om at behovet for fritidskort er større enn tilbudet, og at det derfor finnes barn som burde hatt kort, men som ikke får det. Det er vanskelig å anslå hvor stort omfanget er av barn som kvalifiserer til kort, men som ikke får det, ettersom dette er sterkt knyttet til både kommunestørrelse og økonomi.

4.1.2 Vurdering av aktiviteter i ordningene i kommunene

I vurderingen av hvilke aktiviteter som skal inngå i ordningen, skiller vi mellom ordningene som innebærer sporadiske aktiviteter som besøk i svømmehall og på kino, og ordningene som inkluderer gjentakende kultur- og idrettsaktiviteter.

Der fritidskortet gjelder for sporadiske aktiviteter, er det i tilnærmet alle tilfeller kommunen selv ved kulturavdelingen som har ansvar for å definere hvilke aktiviteter som kan inkluderes i kortet. I enkelte tilfeller delfinansierer også kommunen midler for å rekruttere aktiviteter, for eksempel kinoer som ikke er villige til å finansiere hele besøket for alle barna i ordningen. I flere tilfeller rapporterer kommuner om at det har vært noe utfordrende å få med en tilstrekkelig mengde aktører som er villige til å gi gratis inngang til barn med fritidskortet.

I tilfellene der fritidskortordningen innebærer at barna kan få tilgang til gjentakende fritidsaktiviteter, er det gjerne etterspørselen etter aktiviteter som er styrende for hvilke aktiviteter som dekkes. De fleste i denne kartleggingen som tilbyr støtte til gjentakende aktiviteter, opplyser at det ikke i utgangspunktet er en begrensning for hvilke aktiviteter som dekkes av ordningen.

4.1.3 Involvering av barn og unge i prosessen med å etablere en fritidskortordning

Ingen kommuner oppgir i dybdeintervjuene at de har inkludert barn og unge i prosessen med å etablere en fritidskortordning. Enkelte kommuner opplyser at de har inkludert ungdomsrådet i kommunen i evaluering av ordningen, og andre har inkludert brukerne av ordningen og deres familier. Et fåtall av kommunene vi har pratet med har ikke involvert barn og unge i utforming eller evaluering av fritidskortordningen i det hele tatt, og har heller ingen planer om dette.

Kommunene som oppgir at de har hatt kontakt med ungdomsrådet og brukerne av ordningen, trekker frem at disse har gode forutsetninger for å vite hva som fungerer og ikke fungerer i ordningen. I ett tilfelle ble det trukket frem at det var et bevisst valg om å ikke inkludere barn og unge i oppstarten av ordningen, ettersom det kunne føre til skuffelse blant barna dersom man ikke lykkes i å inkludere de ønskede aktivitetene.

4.2 Samarbeid

I de fleste tilfeller er fritidskortordningen et samarbeidsprosjekt i kommunen. Flere instanser er involvert i prosessen med å drifte kortet, skaffe aktiviteter, finne aktuelle kandidater, dele ut kort og tilby selve aktiviteten. I flertallet av kommunene er både NAV-kontoret og kultur- og fritidsavdelingen i kommunen involvert, se Figur 4-1, som viser andel kommuner med fritidskortordning som oppgir følgende samarbeidspartnere. De fleste kommunene samarbeider også med sine lokale lag og foreninger, samt flyktningetjenesten.

Figur 4-1: Instanser i kommunene som samarbeider om fritidskortordning (andel kommuner med fritidskort)

Kilde: Oslo Economics. Data basert på spørreundersøkelse. N=59.

I tillegg til samarbeidspartnere internt i kommunen og lag og foreninger, samarbeider mange kommuner også med de private aktørene som tilbyr tjenester i forbindelse med kortet.

4.3 Informasjon om ordningen

Det er store variasjoner i hvor mye informasjon de ulike kommunene velger å formidle og offentliggjøre om sin egen fritidskortordning. Innretningen av ordningen har gjerne implikasjoner for graden av formidling. Tilbakemeldingene fra kommunene vi har snakket med, tyder på at de velger enten forsiktig, moderat eller omfattende formidling av ordningene.

Fire av kommunene vi har snakket med kan defineres som forsiktige i sin formidling av ordningen. Disse kommunene har en ordning der kun familier som omfattes av ordningen har kjennskap til den. Her arbeider kommunene i hovedsak for at institusjoner og aktører som er med i ordningen har kjennskap til denne. De fire kommunene har i all hovedsak fokus på

å unngå stigmatisering samtidig som de ikke ønsker at ordningen skal bli misbrukt.

Åtte kommuner oppgir å ha formidlet mye informasjon til sine innbyggere om ordningen. Kommunene kjennetegnes ved at de ønsker at så mange som mulig i kommunen skal ha kjennskap til ordningen. Disse har typisk reist rundt i kommunen og informert om ordningen, reklamert for ordningen i eksempelvis aviser og lagt ut informasjon om ordningen på kommunen sine nettsider og i sosiale medier. De fleste av disse kommunene har en ordning som er basert på skjønn, og er ikke nødvendigvis bekymret for at ordningen skal oppfattes som stigmatiserende. Generelt anser disse kommunene det å ikke ha mulighet til å delta på aktiviteter som mer stigmatiserende enn selve ordningen, og mener at det er lettere å identifisere barn og unge som har behov for ordningen på denne måten.

Åtte kommuner oppgir informasjon som tyder på moderat formidling av informasjon om ordningen. Disse kommunene er opptatt av at de som kan ha behov for ordningen skal ha kjennskap til den, men anser det likevel som unødvendig at alle skal vite om den, særlig dersom de kun har et begrenset antall kort å dele ut. I disse kommunene er det typisk mulig å innhente informasjon om ordningen på kommunens nettsider, men det reklameres ikke for denne på forsiden til nettsidene e.l. Disse kommunene er mindre opptatt av stigmatisering knyttet til ordningen, men er likevel oppmerksomme på dette.

En av de minste kommunene oppgir at de er så små at alle i kommunen kjenner til ordningen. Dette gjør at informasjonsarbeid oppfattes som lite relevant.

4.4 Eksempler på organisering

Ovenfor har vi redegjort for kommunenes ulike måter å innrette og organisere fritidskortordninger. Nedenfor beskriver vi noen eksempelordninger som et sammendrag av organiseringsformer i kommunene. Mange kommuner har arbeidsformer som likner på disse, mens noen enkeltkommuner har valgt særskilte organiseringsformer som ikke passer til eksemplene nedenfor.

4.4.1 Opplevelseskortet

Den vanligste ordningen blant kommuner i Norge, er at kommunen administrerer ordningen og finner aktiviteter som kan inngå i kortet, men at NAV deler ut kort og har kontakt med brukerne. Det er slik fritidskortet fungerer for de fleste kommunene som har Opplevelseskortet eller sin egen versjon av dette.

Figur 4-2: Opplevelseskortet

Illustrasjon: Oslo Economics.

I denne ordningen er det barn i familier som mottar sosialhjelp som gjerne er aktuelle for ordningen, slik at NAV oppdager barna «automatisk» via egne systemer. Kun et begrenset antall barn i hver kommune får derfor fritidskort med denne typen ordning.

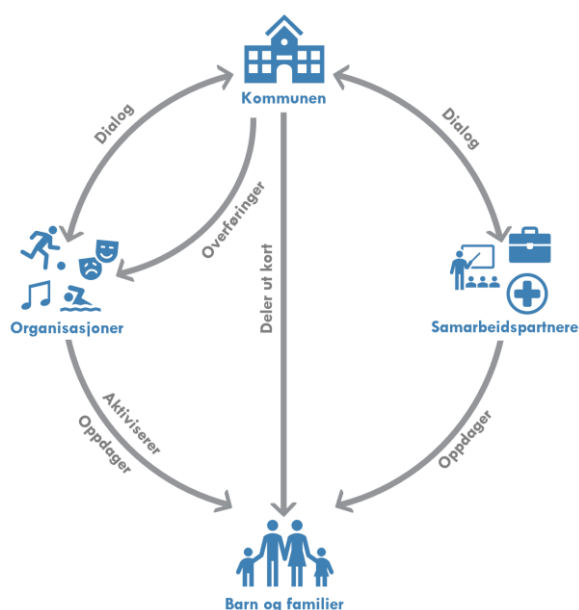
Kommunen jobber med aktører og organisasjoner som gjerne tilbyr sporadiske aktiviteter og arrangementer, og som er villige til å inkludere disse i ordningen enten gratis eller ved en subsidie fra kommunen. Kommunen lager kortene og deler dem ut til NAV. I noen tilfeller distribuerer kommunen også kort til barnevernet og flyktningetjenesten, slik at disse også kan dele ut kort til barn som har behov.

Barna mottar et fysisk kort som enten gjelder kun for dem selv eller for dem selv og en ledsager. I noen tilfeller kan kortet gjelde for hele familien.

4.4.2 Kontingentkortet

En annen versjon av fritidskortordninger, er at kommunen står for hele administrasjonen og utdeling av kort. Dette innebærer at kommunen selv må finne ut hvilke barn som trenger fritidskort eller at de må bli tipset om barna av andre.

Figur 4-3: Kontingentkortet

Illustrasjon: Oslo Economics.

Det er ofte organisasjoner, lag og foreninger, skolen, helsestasjonen eller andre som oppdager barn som kan ha behov for et fritidskort. I figuren er samarbeidspartnere et samlebegrep for aktører som helsestasjon og skole, i tillegg til for eksempel næringsliv som kan være med på å finansiere ordningen. Disse søker gjerne til kommunen på vegne av barnet som kan ha behov for kort, og kommunen vurderer søknadene. I mange tilfeller har ikke kommunen strenge kriterier for å vurdere hvorvidt barnet har krav på kort eller ikke. Flere oppgir at de innvilger alle søknader og regner med at folk opptrår ærlig. I andre tilfeller opplyser kommunene at de bruker skattemeldingene som dokumentasjon på at et barn kommer fra en familie med lav inntekt.

Etter innvilget søknad, deler kommunen ut et fritidskort til barnet eller gir beskjed til de foresatte om at søknaden har blitt innvilget. I noen tilfeller innebærer kortet sporadiske idretts- og kulturaktiviteter. I mange tilfeller innebærer imidlertid denne typen fritidskort-ordning at barnet får mulighet til å delta på en organisert fritidsaktivitet. Dette betyr at det ikke trenger å være et fysisk kort involvert i ordningen, selv om mange kommuner kaller det for fritidskort.

4.4.3 Alle barn-kortet

Noen av fritidskortordningene blant kommunene gjelder for alle barn og unge i kommunen. Her står gjerne kommunen for all administrasjon av ordningen og distribusjon av kort. Disse ordningene innebærer gjerne også en del markedsføringsarbeid som kommunen står for.

Figur 4-4: Alle barn-kortet

Illustrasjon: Oslo Economics.

Ordningen består for eksempel av en app som alle barn i kommunen har tilgang til, et fysisk kort som alle barn i kommunen får utdelt eller kan registrere seg for å få tilsendt.

Ordningene der alle barn og unge i kommunen har fritidskort, er stort sett preget av sporadiske aktiviteter. Dette betyr at det gjerne er enten gratis eller rabattert inngang på arrangementer, kino, svømmehall, fotballkamp og liknende som dekkes av kortet. En kommune har også organiserte fritidsaktiviteter inkludert i ordningen, ved at alle barn mellom 8 og 13 år får melde seg på en gratis fritidsaktivitet gjennom et skjema som blir delt ut på skolen. Her er øvre grense per barn 2700 kroner.

Noen ordninger gir mulighet for å gi ekstra støtte til barn fra lavinntektsfamilier selv om alle barn får utdelt et kort. Dette kan for eksempel være gjennom at alle kort ser tilsynelatende like ut, men at enkelte barn får flere «klipp» eller sterkere rabattert inngang uten at dette er synlig for de andre barna. Apper spesialdesignet for kommunen kan også gjøre dette mulig.

5. Erfaringer med fritidskortordningene

Aktørene vi har snakket med har generelt gode erfaringer og er fornøyde med egne ordninger, men identifiserer en rekke viktige kriterier for suksess og utfordringer knyttet til ordningene.

5.1 Erfaringer

Flere kommuner oppgir at deres ordning har vist gode resultater. Få kommuner har gjennomført kvalitative og/eller kvantitative evalueringer av ordningen, og de fleste baserer derfor sine erfaringer på generelle tilbakemeldinger. Enkelte kommuner får tilsendt antall besøk eller brukere av sine samarbeidspartnere/leverandører, og kan derfor si med en viss sikkerhet hvor mye aktivitetene i ordningen tas i bruk.

5.1.1 Fornøyde brukere

Generelt opplyser kommunene at fritidskortordningen er et godt tiltak for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter. Fritidskortordningen har en positiv effekt på barn og unges deltakelse, og flere kommuner forteller at de evner å nå ut til familier som ellers ikke ville ha kunnet delta på slike aktiviteter. Kommunene opplever at de i større grad åpner opp for deltakelse i samfunnet blant barn og unge som føler seg utenfor, og får tilbakemeldinger om at ordningen utgjør en stor forskjell for mange. Enkelte av kommunene vi har vært i kontakt med har fått tilbakemelding om at barna som har fått tildelt kortet er stolte over å ha det.

5.1.2 Bruk av ordningen

Flere kommuner oppgir at fritidskortordningen blir mye brukt av barn og unge. I kommuner der barn og unge kan ta med seg en venn eller ledsager gratis, fortelles det om at flere foreldre deltar på aktiviteter med barna enn hva de ellers ville ha gjort.

Spesielt én kommune forteller at de opplever at de får mer igjen for ordningen enn det de bruker av ressurser og økonomiske midler på den. Kommunen mener at det på lang sikt vil koste mer å ikke inkludere disse barna og senere ta konsekvensene og kostnadene av at de ikke opplever å være en fullverdig del av samfunnet, og kanskje ikke evner å bidra tilbake til samfunnet. Kommunen mener derfor at den samfunnsøkonomiske kostnaden av å hjelpe disse barna er langt lavere enn kostnaden ved at de på sikt havner utenfor samfunnet.

Den faktiske bruken av ordningene er vanskelig å måle, ettersom de færreste kommunene har statistikk på hvor mange som bruker kortene eller hvilke aktiviteter de bruker mest. Dette gjelder særlig i

kommunene der kortene gir tilgang til sporadiske arrangementer og aktiviteter. Der kortene gir tilgang til mer regelmessige fritidsaktiviteter, er det flere kommuner som har gitt oppfølgingsansvar til vedkommende som har søkt om fritidskort for et barn for å sørge for at barnet benytter seg av aktiviteten. Disse kommunene rapporterer at de foreløpig ikke har hatt problemer med at barn ikke dukker opp på aktivitetene de har fått tilgang til gjennom fritidskortet.

5.2 Suksesskriterier

Av suksesskriterier trekkes flere ulike faktorer frem av ulike kommuner, bydelers og fylkeskommuner vi har snakket med.

5.2.1 Samarbeid med aktører og leverandører av fritidsaktiviteter

En spesielt viktig faktor for en velfungerende ordning er godt samarbeid med tilbyderne av fritidsaktiviteter til barn og unge. Videre er ordningen i flere kommuner subsidiert av tilbyderne, og fortsatt subsidiering fordrer godt samarbeid med kommunen. Det blir også nevnt at samarbeid med tilbyderne er viktig for å sikre at disse har en særskilt forståelse for barnas situasjon. Barn som omfattes av ordningen kan være spesielt sårbare og ha adferdsvansker. Det kan da være viktig at leverandørene av fritidsaktiviteter tar hensyn til dette, og er tålmodige i møte med disse barna.

Flere kommuner mener at samarbeid med aktørene i lokalsamfunnet også er viktig for å sikre at fritidskortet oppleves som et attraktivt tilbud der barn får tilgang til aktiviteter de ellers ikke hadde hatt råd til. Det er viktig for kommunene å samarbeide med aktørene som tilbyr det barna i lokalsamfunnet liker å gjøre, slik at kortet reelt gir barna flere muligheter til å delta. Enkelte kommuner har sett dette som såpass viktig at de selv kjøper inn tilbudet der de ikke har fått til et samarbeid hvor aktøren tilbyr aktiviteten gratis til barna med fritidskort. Dette gjelder for eksempel kino, der det synes vanskeligere å få til en ordning der kinoene subsidierer inngangen selv.

5.2.2 Samarbeid med andre kommunale instanser

Flere kommuner oppgir samarbeid med skoler, barnevern, flyktningetjenesten, NAV og/eller helsestasjoner som en forutsetning for en velfungerende ordning. Dersom disse instansene er orientert om at fritidskortordningen eksisterer og hva kortet gir tilgang til, er det enklere å identifisere barn som har et behov for kortet. Dette gjelder spesielt for å kunne identifisere barn og unge som kan ha behov for

fritidskort, men som ikke er fanget opp av for eksempel NAV.

5.2.3 Informasjonsarbeid

Mange kommuner oppgir at omfattende informasjonsarbeid er avgjørende for at deres ordning skal fungere godt. Dette innebærer først og fremst informasjon til samarbeidspartnere og tilbydere av aktiviteter. Flere kommuner oppgir at de har vektlagt at alle aktører, i alle ledd, må ha god kjennskap til ordningen for at den skal fungere. Dette er for eksempel viktig for å unngå at barn og ungdom skal bli avvist hos en aktør ved fremvisning av kortet. Omfattende informasjon om ordningen til brukerne er særlig viktig for de kommunene som tilbyr kort til alle barn og unge i kommunen eller de kommunene som prøver å få flere barn og unge til å delta i jevnlig fritidsaktiviteter. Her er gjerne kommunen på besøk på skoler og kommuniserer med barna der de er, for eksempel på sosiale medier. Det er et mål for mange at informasjonen som går ut om fritidskortordningen må være eksplisitt positiv, slik at ordningen får et godt rykte og blir mer brukt.

Flere kommuner oppgir derimot at lite informasjon om ordningen er et suksesskriterium. Disse kommunene mener at dersom alle barn og unge vet hva kortet er og hvem som får det, vil det føre til stigmatisering. De er gjerne redde for at kortet skal bli et såkalt «fattigkort», og at dette skal føre til at barna som får det ikke vil ta det i bruk.

5.2.4 Lokal forankring

Flere kommuner oppgir at lokal forankring er et viktig premiss for en vellykket ordning. Dette kan bidra til å sikre at lokalsamfunnet føler eierskap til ordningen. I flere kommuner er også lokalt næringsliv og stiftelser deltakende i finansieringen av ordningen, og enkelte kommuner påpeker at lokal forankring er årsaken til at ordningen er blitt møtt med et stort engasjement fra lokalsamfunnet. De ser at bidragsyttere setter pris på å kunne bidra til lokalmiljøet. Dette gjelder også frivilligheten og deres involvering i ordningen. Det er derfor en bekymring hos enkelte kommuner at en ordning som i mindre grad er lokalt forankret kan redusere følelsen av lokalt eierskap, engasjement hos frivilligheten og føre til reduserte bevilgninger fra lokalt næringsliv.

I alle kommuner vi har vært i kontakt med, er det kommunen selv som finner samarbeidspartnere og aktuelle tilbud som kortene kan inneholde. Det er imidlertid svært varierende hvor mange tilbud det er mulig å inkludere i et fritidskort fra kommune til kommune, ettersom mange kommuner har begrenset med potensielle samarbeidspartnere. Flere kommuner forteller derfor at lokal kunnskap er viktig for å kunne gi et godt tilbud. Det at kommunene har mulighet til å skreddersy sin fritidskortordning til de lokale tilbudene

bidrar dermed til å gjøre ordningen best mulig. Dette reflekteres også i fritekstsvaret fra kommuner der fylkeskommunen tidligere hadde et kulturkort som ikke ble videreført, for eksempel Møre og Romsdal og Nordland fylkeskommune. Enkelte kommuner i nevnte fylker forteller at disse ordningene ikke nødvendigvis var nyttige for deres kommune. Dette var først og fremst fordi tilbudene var for sentraliserte og uten lokal tilpasning.

Videre oppgir også noen kommuner at lokal forankring er viktig for å kunne identifisere og fange opp barn og unge som ikke er i kontakt med NAV, men som trenger et tilbud om fritidskortordning. Lokal forankring blir også nevnt som en forutsetning for å kunne gi god oppfølging til brukerne.

5.2.5 Fleksibilitet i ordningen

Fleksibilitet i ordningen ble av flere kommuner nevnt som et viktig suksesskriterium. Dette gjelder særlig kommunene som ikke har strenge dokumentasjonskrav for tildeling. Fleksibilitet forstås her som at terskelen er lav for å få utdelt et kort og/eller at utdelingen er basert på utøvelse av skjønn og åpenhet for forespørslar. Disse kommunene mener at fleksibiliteten bidrar til å redusere sannsynligheten for at det knyttes stigma til å ha kortet fordi søknadsprosessen er mindre omfattende, da en ikke ber om opplysninger om for eksempel inntekt i den aktuelle familien. En videre følge av en fleksibel fritidskortordning kan være reduksjon i administrativt arbeid knyttet til ordninger som ikke er behovsprøvd. Flere kommuner ser at det fungerer å oppdage potensielle brukere av fritidskort på arenaer der kommunen og dens samarbeidspartnere allerede er, for eksempel på skolen.

Et annet viktig resultat av en fleksibel ordning kan være at flere barn og unge får tilgang til ordningen. Dersom søknadsprosessen ikke er omstendelig, kan det føre til at flere av de som ser barn med behov for fritidskort, faktisk søker. Få dokumentasjonskrav og lite byråkrati kan senke terskelen for at en lærer, trener eller helsesøster tar seg tid til å søke om fritidskort på vegne av et barn de møter.

5.2.6 Godt og diversifisert tilbud

Enkeltkommuner oppgir at gode og profesjonelle leverandører av fritidsaktiviteter, samt et diversifisert tilbud, er viktig for at ordningen skal fungere godt. Profesjonelle aktører er viktig for at foreldre skal føle seg trygge når de sender barna på en aktivitet knyttet til fritidskortet. Videre mener enkelte kommuner at det er viktig å ha et diversifisert tilbud slik at alle kan finne noe de liker å gjøre. Samtidig vektlegger flere at det er viktig at strømlinjeaktivitetene omfattes av ordningen slik at en også har mulighet til å gjøre «det samme som alle andre».

5.2.7 Annet

Flere andre faktorer blir nevnt som eksplisitte suksesskriterier:

- Å ha en tydelig kontaktperson/koordinator for ordningen. På denne måten vet brukerne hvem de skal forholde seg til dersom de har spørsmål og tilbakemeldinger.
- At ordningen er helt gratis for brukerne av kortet, altså at den ikke medfører egenandeler. Dette kan være en viktig forutsetning for at ordningen faktisk blir brukt.
- At transport til og fra aktivitetene er inkludert i fritidskortet. Dette gjelder spesielt for de med funksjonsnedsettelse, for flyktningfamilier som gjerne ikke har sertifikat og/eller bil og der det er lange avstander i kommunen.
- Å ha mulighet til å ta med en venn eller et familiemedlem gratis. Dette kan senke terskelen for å bruke kortet, samtidig som det kan gi foreldrene innblikk i positive sider ved fritidsaktiviteter.
- At kommunen er i en konstant evalueringsfase, slik at ordningen alltid er gjenstand for forbedringer. Tilbakemeldinger samles inn og vurderes kontinuerlig.

5.3 Viktige utfordringer

Av utfordringer ved fritidskortordningen trekkes flere ulike faktorer frem av informantene vi har snakket med.

5.3.1 Treffe riktig målgruppe

Flere kommuner er opptatt av å treffe riktig målgruppe, det vil si de barn og unge som har behov for et fritidskort, men ser at dette er utfordrende. Familiens inntekt og økonomiske situasjon vil i noen tilfeller ikke være et tilstrekkelig kjennetegn på målgruppen, da andre faktorer kan spille inn på barn og unges manglende muligheter til å delta i fritidsaktiviteter. Et eksempel på dette er familier som ikke ønsker å prioritere deltakelse i fritidsaktiviteter for barna sine, på tross av at de befinner seg over den inntektsgrensen som er satt av kommunen for å få fritidskort. Disse barna vil være vanskelig å treffe med en ordning som baserer seg på at NAV gjenkjenner målgruppen fordi de får sosialhjelp. Det kan likevel være avgjørende at disse barna får mulighet til å delta på en fritidsaktivitet. Et annet eksempel er familier med stor gjeldsbelastning som ikke er i kontakt med NAV fordi de har høyere inntekt enn det som skal til for å få sosialhjelp. Familier som er i kontakt med barnevernet, men ikke med NAV, kan også være vanskelig å nå med et fritidskort når tildeling kun er basert på økonomiske kriterier. Denne utfordringen er identifisert av flere kommuner, som har

løst den ved å også gi fritidskort som barnevernet selv kan administrere.

5.3.2 Økonomi

Flere kommuner, både med og uten fritidskortordning, oppgir at økonomi er en utfordring ved fritidskortordningen, og at behovet i mange tilfeller er større enn budsjettet. Deres største bekymring er at barn og unge som har behov for fritidskort, ikke får dette fordi kommunen ikke har nok kort å dele ut. Flertallet av kommunene vi har vært i kontakt med, oppgir at målgruppen av barn og unge fra familier som lever med vedvarende lavinntekt, er større enn gruppen som mottar kort. Kommuner som har Opplevelseskortet har for eksempel typisk 40 kort de deler ut i året. I flere av disse kommunene er det langt flere enn 40 barn i målgruppen. I kommuner der fritidskortordningen innebærer støtte til aktiviteter og utstyr, vil «potten» gjerne være begrenset, slik at de kan risikere at den går tom før året er omme. Flere av disse kommunene har imidlertid kommunisert under intervjuene at de heller går over budsjett enn å avvise noen som har søkt om å få støtte til fritidsaktiviteter.

Av kommunene som ikke har fritidskortordning, men som ønsker dette, oppgir flere at manglende midler er årsaken til at de ikke har en slik ordning. Flere kommuner oppgir videre at det at det ikke følger noen forutsigbare økonomiske midler med Fritids-erklæringen gjør det vanskelig for kommunene å sette i gang tiltak. For kommunene som allerede har en fritidskortordning, kan økonomi være et hinder for utvidelse av ordningen, og kan begrense omfanget og antall kort tildelt.

Økonomi er også en bekymring hos kommuner der fritidskortordningen foreløpig kun er i prosjektform. De ser at dersom statlige tilskudd bortfaller, vil ordningen gjøre det samme. Da fritidskortordningen ikke er lovfestet, ser flere kommuner at de på lang sikt er avhengige av en politisk prioritering av ordningen. Det er derfor flere kommuner vi har snakket med som opplever ordningen som sårbar i så måte, og at overgangen fra prosjektform til fast ordning ikke nødvendigvis er uten problemer.

5.3.3 Transport

Transporttilbud er inkludert i noen av fritidskortordningene. I de aller fleste kommunene inngår likevel ikke transport som en del av ordningen. Flere kommuner trekker frem transport som en utfordring for ordningen, da de ser at kostnader knyttet til transport kan være til hinder for deltakelse. Dette kan også omfatte kommuner med lange avstander. For enkelte kommuner er derfor transport noe de ønsker seg som en del av ordningen.

Enkelte kommuner har løst dette ved å arrangere «familiedager» i regi av kommunen, eksempelvis til

fornøyelsesparker, der kommunen stiller med buss til og fra aktiviteten. Kommunene oppgir at dette øker tilstrømmingen til aktiviteten. En slik løsning kan likevel begrense aktivitetsmulighetene til barn og unge som omfattes i ordningen, da de selv ikke kan bestemme tidspunkt for aktiviteten.

Noen kommuner som ikke har fritidskortordning har trukket frem at de har prioritert transportordning fremfor fritidskortordning fordi det er et større behov for dette i kommunen.

5.3.4 Inkludering av minoriteter generelt og minoritetsjenter spesielt

Inkludering av minoriteter, herunder spesielt minoritetsjenter, trekkes frem som en utfordring av noen kommuner. Én kommune forteller at de, i håp om å inkludere disse gruppene i større grad, skal låne en fagperson fra en nabokommune som snakker flere minoritetsspråk. Dette gjør de i håp om å forstå hvorfor disse gruppene generelt i liten grad deltar i tilbudene i fritidskortordningen, og ønsker med dette å ufarliggjøre aktivitetstilbudet i kommunen for disse gruppene. Ellers ser de at det er noen aktiviteter, som for eksempel svømming, som det er spesielt vanskelig å få noen grupper med på. Samtidig ser enkelte kommuner at barn med flyktning- og minoritetsbakgrunn i større grad deltar i fritidsaktiviteter i dag enn før fritidskortordningen ble innført.

5.3.5 Annet

Andre utfordringer som trekkes frem av enkelte kommuner er blant annet:

- Begrenset kapasitet hos frivilligheten avgrensner tilbudet i kommunen. Mange kommuner er avhengige av frivilligheten for å drifte tilbudene som fritidskortene inneholder.
- Både barn og unge med og uten fritidskort må ha tilgang til aktivitetene for at ordningen skal virke etter hensikten. Fritidskortordningen kan derfor ikke fortrenge andre barns deltakelse. Dette krever igjen innsats fra frivilligheten i mange kommuner.
- Mange av kortene som er tilknyttet sporadiske arrangementer er innrettet på en måte som gjør at det ikke er mulig å forhåndsbestille billetter. Dette er problematisk på for eksempel kino og teater, der barn med fritidskort kan møte opp og risikere å ikke få plass.
- Enkelte kommuner som ikke har noen fritidskortordning på nåværende tidspunkt, opplever GDPR-retningslinjer som et usikkerhetsmoment som hindrer dem fra å etablere en ordning.
- En annen kommune som ikke har fritidskortordning, er bekymret for at ordningen skal bli for kostbar eller indirekte finansiere økte kontingenter for

eksempel i idretten. Det kan være utfordrende å lage systemer for at dette ikke skal skje.

5.4 Eventuelle uønskede effekter eller ulemper ved ordningene

Ikke alle kommuner oppgir at de kjenner til noen uønskede effekter eller ulemper ved ordningen. Under følger eksempler på uønskede effekter eller ulemper ved ordningene, som er fremkommet gjennom kartleggingen.

5.4.1 Stigmatisering

De aller fleste kommunene har oppgitt at de er bekymret for stigmatisering rundt ordningen. Det er likevel kun to kommuner som oppgir at de har kjennskap til barn som har opplevd ordningen som stigmatiserende. Til tross for bekymring har de aller fleste kommuner vi har vært i kontakt med ikke fått tilbakemelding på at barn og unge opplever ordningen som stigmatiserende. De oppgir at barn og unge stort sett er fornøyd med kortet og ikke knytter sosialt stigma til å anvende det. Dette gjelder både i store og små kommuner. Det kan likevel være mørketall på dette området.

Innbyggere i noen kommuner har gitt negative tilbakemeldinger på ordningen før den faktisk ble innført og mente at den ville føre til stigmatisering. Dette var, som nevnt ovenfor, i det store og det hele ikke tilfelle. Det kan likevel tenkes at en større offentlig debatt og fokus på at ordningen kan være stigmatiserende kan føre til at ordningen faktisk blir det. En debatt rundt stigmatisering kan derfor, i noen tilfeller, virke mot sin hensikt.

5.4.2 Misbruk av ordningen

Én av kommunene vi har vært i kontakt med oppgir at enkeltpersoner har forsøkt å misbruke ordningen. Dette har skjedd ved at personer enten har brukt andres kort eller ved man har tatt med seg for mange ledsagere på et arrangement. Dette var en type kort der brukeren ta med seg en venn/ledsager gratis. En av fylkeskommunene har også hatt en uheldig hendelse med en leverandør av fritidsaktiviteter som forsøkte å kreve tilbake mer i refusjon enn det som var riktig.

I enkelte kommuner er det ikke fastsatt et eksplisitt tak for bevilgninger til den enkelte som er omfattet av ordningen. Én kommune vi har snakket med forteller at enkelte barn derfor har trodd at de kan søke om langt mer enn det som er rimelig, eksempelvis bevilgninger til spillerutvikling og deltakelse i flere store cuper årlig. Denne problematikken har blitt løst ved at søknadene om ekstra midler stort sett har blitt avvist.

5.4.3 Treningsstudio

Flere unge ønsker å trene på treningsstudio, og kan oppleve samhold og tilhørighet på denne måten. De aller fleste kommunene tilbyr likevel ikke medlemskap hos treningsstudio som en del av fritidskortet. Én av kommunene oppgir at de tidligere hadde inkludert dette i sin fritidskortordning og at dette var populært. De var likevel nødt til å avslutte dette tilbudet, da det førte til problemer og mye administrativt arbeid. Eksempelvis ble regninger for medlemskap ofte sendt til inkasso før kommunen mottok disse og fikk betalt. Da det ikke var mulig å få til et bedre samarbeid med treningsstudioene valgte derfor kommunen å avvike dette tilbudet.

5.5 Videre ønsker for ordningen

Flere kommuner vi har snakket med oppgir at de har planer eller ønsker for utvidelse eller forbedring av ordningen.

5.5.1 Inkludering og oppfølging

Enkelte kommuner oppgir at de i større grad ønsker å arbeide mer proaktivt gjennom å inkludere skole og barnehage for lettere å kunne identifisere barn og unge som kan ha behov for en slik ordning og dermed drive forebyggende arbeid.

Noen kommuner ønsker videre en mer oppsøkende ordning der familier i større grad kan følges opp, slik at en sikrer fortsatt deltakelse i aktiviteter. Dette kan eksempelvis være viktig for familier som ikke har forståelse for hva fritidskortet kan brukes til, hvordan det brukes eller familier som i utgangspunktet ikke ønsker eller evner å prioritere fritidsaktiviteter til barna.

5.5.2 Digitalisering av fritidskortordninger

Flere kommuner forteller at de på sikt ønsker å digitalisere fritidskortordningen, fortrinnsvis gjennom en app. Dette i håp om å gjøre ordningen mer brukervennlig og/eller mindre stigmatiserende. Videre vil dette åpne for et større statistikkgrunnlag over bruken av kortet, og spesielt én kommune oppgir at en oversikt over bruksmønster kan være nyttig for en videreutvikling og forbedring av fritidskortordningen.

Det er likevel ikke slik at alle kommuner er positive til en slik digitalisering eller app-basert løsning på fritidskortordningen. Enkelte kommuner trekker frem at en app fordrer at barn og unge har en mobiltelefon som støtter slike funksjoner. Dersom målgruppen er barn og unge fra lavinntektsfamilier, kan det tenkes at disse ikke har en slik mobiltelefon eller får lov av sine foresatte å ta med denne på fritidsaktiviteter. Dermed kan man risikere at barn og unge i nettopp den målgruppen man ønsker å treffe ekskluderes fra fritidskortordningen.

5.5.3 Nasjonal eller lokal ordning

Mange kommuner bemerker spesifikt at de ønsker seg en nasjonal ordning for fritidskort. Både kommuner vi har vært i kontakt med i dybdeintervjuer og kommuner som har svart på spørreundersøkelsen har trukket frem dette uten at dette har vært et særskilt tema.

Det er imidlertid flere utfordringer ved en nasjonal ordning som kommunene selv trekker frem. Flere frykter at en nasjonal fritidskortordning kan være ødeleggende for engasjementet til frivilligheten i deres respektive kommuner. Disse trekker særlig frem at koblingen mellom kommune og frivillighet må fortsette å bestå for at man skal lykkes i å inkludere målgruppen i fritidsaktiviteter. Bare slik kan man opprettholde den lokale forankringen som er drøftet som et suksesskriterium.

Det er ulike synspunkt på hva som må vektlegges i en eventuell nasjonal ordning. Flere kommuner mener at ordningen må innebære et universelt kort som deles ut til alle barn. Andre ønsker at faste, gjentakende aktiviteter skal være hovedprioriteringen. Det bemerkes også at en eventuell nasjonal ordning må være enkelt å administrere lokalt.

5.6 Overførbarhet til nasjonal ordning

På bakgrunn av spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene er det mulig å trekke frem enkelte læringspunkter. Disse læringspunktene kan ses på som et sammendrag av hvilke erfaringer og type ordninger det er mulig å bygge videre på dersom det skal etableres en nasjonal fritidskortordning. I dette underkapittelet trekkes det også frem tre eksempelkommuner som tilbyr fritidskort til alle barn og unge i kommunen innenfor gitte aldersgrenser.

5.6.1 Definer et tydelig mål

Flere kommuner har uttrykket at en nasjonal (og lokal) ordning må ha en tydelig målsetting. I kommunene påvirker målsettingen tydelig hva slags type innretning de har på ordningen. Dersom hensikten er å inkludere barn og unge fra familier med vedvarende lavinntekt i regelmessige fritidsaktiviteter, kan ordningen se annerledes ut enn dersom man ønsker å gi et lavterskeltilbud for å kunne delta på kulturaktiviteter. Dersom man ønsker å inkludere alle barn og unge, eller har fokus på integrering, kan ordningen se annerledes ut igjen.

5.6.2 Innrett ordningen etter målet

Å unngå stigmatisering av brukerne av kortet kan påvirke hvordan et fritidskort utformes. Flere kommuner er svært oppmerksomme på at ordningen ikke skal være stigmatiserende, og dette målet kan

for eksempel være avgjørende for å dele ut kort til alle barn i kommunen i stedet for å gi kun til barn fra lavinntektsfamilier. Mange kommuner som har som mål at ordningen ikke skal være stigmatiserende, har likevel valgt å kun dele ut kort til barn fra lavinntektsfamilier, ikke alle barn og unge i kommunen.

Kommuner som gir fritidskort til alle barn og unge

Dersom det er ønskelig at alle barn og unge skal motta fritidskort, er det særlig tre kommuner man kan se til, avhengig av målet med ordningen.

Åmli kommune har en fritidskortordning som gjelder for alle barn mellom 8 og 13 år i kommunen. Ordningen omtales som «gratis fritidsaktivitet», og er i så måte ikke et fysisk kort som barna får utdelt. Ordningen organiseres ved at en kulturrådgiver i kommunen samler inn informasjon om aktiviteter, tidspunkt og kontaktinformasjon til lag og foreninger. Et påmeldingsskjema deles deretter ut til de aktuelle barna og samles inn på skolen. Voksenopplæringen og flyktningetjenesten informerer og følger opp spesielt sine brukere. Lag og foreninger sender deretter regninger til kommunen og følger opp deltakerne sine slik at de møter opp.

Ordningen medfører ingen egenandeler for barna. Den dyreste aktiviteten barna kan melde seg på koster 2700 kroner, og dette er dermed den øvre rammen per barn. Totalt har ordningen en økonomisk ramme på 400 000 kroner. Ordningen gjelder kun regelmessige, organiserte kultur- og idrettsaktiviteter, ikke sporadiske aktiviteter.

Asker kommune har utviklet appen Aktiv i Asker (AiA). Appen er tilgjengelig for alle i kommunen, og gir rabatterte inngang på en rekke arrangementer i kommunen. Rabatten gjelder for alle barn mellom 6 og 16 år som bruker appen til å kjøpe billetter, og skal gjøre det attraktivt for alle å bruke appen. Appen er tilkoblet Vipps, slik at betaling også foregår direkte her, og det er mulig å kjøpe billetter for andre og overføre dem via appen. Slik kan foreldre kjøpe billetter til barna sine og overføre billettene til barna direkte i appen.

I tillegg til at alle får mulighet til å kjøpe rabatterte billetter, har Asker en løsning for hvordan de kan støtte familier som lever med vedvarende lavinntekt. Kommunen gir lærere på skolene mulighet til å overføre penger til enkelte foreldres AiA-app. På denne måten kan foreldre kjøpe for eksempel kino-billetter til barna sine via appen, og pengene kan ikke tas ut av appen for å brukes til andre formål. Pengene er med andre ord «låst» i appen.

Asker bruker mye ressurser på å markedsføre den ene delen av ordningen, der alle får mulighet til å kjøpe rabatterte billetter. Ved at mange bruker appen til å

kjøpe billetter, reduserer man risikoen for at barn fra lavinntektsfamilier skal føle stigma ved å bruke den. De prøver å holde svært lav profil på den andre delen av ordningen, der lærere kan overføre penger til foreldres apper. Dette er for å unngå stigmatisering.

Asker har et budsjett på 1,2 millioner kroner for AiA. Ordningen innebærer en egenandel for de fleste barn, ettersom den i utgangspunktet «kun» er en rabattordning. Enkelte barn kan imidlertid indirekte få billetter uten egenandel ved at foreldrene blir støttet av skolen. Det finnes ikke noe tak for hvor mange rabatterte billetter hvert barn kan få. Ordningen innebærer kun sporadiske kultur- og idrettsarrangementer, ikke regelmessige og organiserte fritidsaktiviteter. Asker arbeider med en løsning for hvordan de kan inkludere regelmessige aktiviteter i appen, og planlegger arbeid for å kunne bli en digital kommebok for organisert idrett i fremtiden.

Kvam kommune har en fritidskortordning de kaller opplevelseskort. De har utviklet sin egen modell, og har således ikke noe med Opplevelseskortet som organisasjon å gjøre.

Ordningen innebærer at alle barn mellom 11 og 17 år får utdelt et fysisk kort av kommunen. Kortet er på størrelse med et bankkort og er brettet i to. På innsiden står det hvilke aktiviteter barnet kan delta på. Det finnes to versjoner av kortet, én som gjelder alle barn i kommunen og én som blir delt ut av NAV og barneverntjenesten til barn fra lavinntektsfamilier. Kortene ser identiske ut på utsiden, men barn fra lavinntektsfamilier får mulighet til å delta på flere aktiviteter enn andre barn. Det er typisk besøk på kino, i svømmehall og på konserter som dekkes av kortet.

Ordningen medfører ingen egenandeler for barna, men det er et maks antall aktiviteter og arrangementer de kan delta på. Kortet gjelder for tre arrangementer som koster 120-130 kroner. Den totale økonomiske rammen for opplevelseskortet er 40 000 kroner, og dekkes gjennom Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn i lavinntektsfamilier.

Kommuner som gir fritidskort til utvalgte barn og unge

Det finnes flere gode eksempler på kommuner som tilbyr fritidskort til utvalgte barn og unge i kommunen. Under presenteres tre kommuner som tilbyr organiserte, regelmessige fritidsaktiviteter som en del av sin ordning.

Karmøy kommune har en todelt ordning som innebærer at fritidskortet inkluderer både sporadiske og regelmessige fritidsaktiviteter. Ordningen kalles for aktivitetskort, og gir brukerne tilgang til engangs-

aktiviteter som svømmehall og kino, samt kontingentsøtte for å delta i organiserte aktiviteter. Aktivitetskortet er et fysisk kort, og kan brukes som inngangsbillett eller vises til organisasjoner som tilbyr organiserte fritidsaktiviteter.

Målgruppen for aktivitetskortet er definert som lavinntektsfamilier etter EU60-målet, samt barn av foreldre som er arbeidsledige og barn i velkomstklasser. Kommunen har utviklet en nettbasert søknadsprosess der det stilles krav til dokumentasjon av inntekt (skattemelding). Ved innvilget søknad gjelder kortet i ett år. Dersom brukerne av kortet ønsker å delta på en organisert fritidsaktivitet, viser de kortet til laget eller organisasjonen, som deretter tar kontakt med kommunen for å få refusjon av kontingent. Kommunen dekker kontingenter opp til 2000 kroner per barn, inngang for ledsagere til barn under 13 år, samt turer, leirer og cuper i regi av frivillige organisasjoner.

Ordningen innebærer ingen egenandel for barna, og det er ingen begrensning på bruk utover den øvre støtten til kontingenter. Ordningen har et budsjett på 800 000 kroner, hvorav alt dekkes av kommunen selv. Av disse midlene går omtrent 260 000 kroner til sporadiske aktiviteter, mens resten går til kontingenter og turer.

Bærum kommune har en ordning som kalles for fritidsstipendet. Ordningen innebærer at barn og unge med behov for det, kan få støtte til å drive med organiserte fritidsaktiviteter uten at foreldrene er nødt til å søke om dette. Organisasjoner og lag kan søke om å få støtte til kontingent på vegne av et barn hvis foreldre ikke har tilstrekkelige økonomiske rammer til dette, og søknadene blir innvilget uten krav til dokumentasjon. Organisasjonene skal ha samtykke fra foreldrene for å kunne søke på vegne av et barn eller en ungdom. Ordningen gjelder for barn og unge i grunnskolen og videregående skole.

Alle former for fritidsaktiviteter er inkludert i ordningen, slik at hvert barn selv kan velge hva de ønsker å delta på. Aktivitetene må ikke foregå i kommunen. Ordningen dekker også støtte til utstyr, samt cuper og turer. Kommunen har også jobbet aktivt for å få flere jenter til å benytte seg av ordningen.

Fritidsstipendet har et budsjett på 1,3 millioner kroner, hvorav alt dekkes av kommunen selv. Det er ingen beløpsgrense per barn eller egenandel forbundet med ordningen. Kommunens tanke bak å tilby regelmessige fritidsaktiviteter fremfor sporadiske aktiviteter, er at familier med lavinntekt potensielt får mulighet til å på flere sporadiske aktiviteter dersom de får de organiserte aktivitetene for barna dekket av kommunen.

Skedsmo kommune har en ordning som både innebærer et aktivitetsbevis som dekker én valgfri kontingent per barn, samt et kulturkort som dekker et antall opplevelser og kulturarrangementer. Ordningen gjelder for barn mellom seks og 18 år som har behov for støtte.

I utgangspunktet var det NAV som avgjorde hvem som hadde behov for kortet, basert på foreldrenes inntekt og situasjon. Kommunen oppdaget imidlertid at målgruppen var større, og har i dag derfor dialog med skoler, foreninger og idrettslag for å kunne bruke skjønn i tildelingen av kort, i tillegg til den tildelingen som gjøres av NAV. Det søkes om kortet for ett år av gangen, og skoler og foreninger kan veilede barn og foreldre som ønsker å søke på vegne av barnet.

Ordningen har et budsjett på én million kroner per år. Ordningen innebærer ingen egenandel eller beløpsgrense per barn, og det er ingen begrensninger på hvilke aktiviteter barna kan delta på når de har fått innvilget kort.

5.6.3 Planlegg informasjonsarbeidet

Dersom en nasjonal fritidskortordning skal være for alle barn for å hindre stigmatisering, er det viktig at et tilstrekkelig antall barn som uansett ville deltatt på aktivitetene, også benytter seg av fritidskortet. Dersom kun de som har eksplisitt behov for kortet er de som benytter det, kan dette virke like stigmatiserende som dersom man kun deler ut et fåtall kort i utgangspunktet.

Ettersom det kun er et fåtall kommuner som har fritidskort for alle barn innenfor en aldersgruppe, er det begrenset med eksempler på vellykket informasjonsarbeid og markedsføring av disse ordningene. Særlig trekkes det frem at vellykket informasjonsarbeid som skal treffe unge også må gjøres i samarbeid med unge. Flere kommuner og fylkeskommuner har egne kontoer på sosiale medier for å informere om ordningene sine, og bruker også unge i kommunen til å drive disse kontoene. Slik kommer de nærmere målet om å treffe målgruppen sin der de er.

5.7 Potensielle samfunns effekter

Det har ikke vært en del av oppdraget å gjøre en fullstendig vurdering av samfunns effekter ved fritidskortordninger. I dette delkapitlet peker vi likevel kort på ulike samfunns effekter som kan oppstå, i hovedsak basert på andre studier. Effektene som kommenteres er ikke nødvendigvis unike for fritidskort, men kan oppstå også som følge av tiltak rettet mot å inkludere ulike grupper tettere i samfunnet.

I en rapport om regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom (2015-2017), fremgår det at majoriteten av barn og unge i Norge deltar i en eller

flere organiserte fritidsaktiviteter i løpet av oppveksten (Bufdir, 2018). Det finnes imidlertid mange barrierer som kan hindre barn og unge fra å delta i fritidsaktiviteter, for eksempel familieressurser, innvandrerbakgrunn og familiens økonomi (Bufdir, 2018). Tall fra Frivillighetsbarometeret viser at 27 prosent av barnefamiliene i Norge sier at de selv, eller noen i familien, har latt være å delta på en fritidsaktivitet på grunn av høy kostnad (Frivillighet Norge, 2019). Tiltak som forsøker å overkomme

hindringen ved utilstrekkelig økonomi kan derfor bidra til at flere barn og unge deltar i fritidsaktiviteter.

Det å delta i fritidsaktiviteter kan ha flere positive effekter for barn og unge, både på kort og lang sikt. I Figur 5-1 har vi illustrert noen potensielle effekter av tiltak for å inkludere barn og unge fra lavinntektsfamilier i fritidsaktiviteter, for eksempel gjennom fritidskort.

Figur 5-1: Potensielle samfunnseffekter av tiltak for å inkludere barn og unge i fritidsaktiviteter

Figur: Oslo Economics.

I et kortsiktig perspektiv vil tiltak for å inkludere flere barn og unge inn i aktiviteter kunne ha flere individuelle effekter som kan øke barns livskvalitet. Gjennom idrett kan barn og unge få både fysisk aktivitet og lek, i tillegg til at idretten også har en oppdragerfunksjon (Bufdir, 2018). Fysisk aktivitet har videre positive effekter på barn og unges evne til å planlegge og organisere hverdagen, og har gode effekter på læring og konsentrasjon (Helsenorge, 2019). Det kan også ha positive effekter på unges mentale helse, som igjen kan påvirke læring og konsentrasjon. Kulturaktiviteter og -opplevelser kan styrke barn og unges identitet og mulighet til å reflektere rundt seg selv og samfunnet de er en del av (Kulturdepartementet, 2019). Ved å delta på organiserte kultur- og idrettsaktiviteter kan barn og unge videre få varige relasjoner til voksne rundt seg og andre barn og unge i nærmiljøet. Dette kan skape trygghet og tilhørighet, som kan være betydningsfull for barn og unges livskvalitet. Organisasjoner kan på sitt beste gi barn og unge mulighet å utvikle sine evner, lære å fungere i et fellesskap, ytre egne meninger og å jobbe målrettet (Ungdata, 2019). Dette kan også øke livskvaliteten.

Fritidsarenaer er sentrale for barns utvikling av sosiale ferdigheter og forbereder barn og unge for samfunnsdeltakelse på formelle arenaer senere i livet (Bufdir, 2018). På lengre sikt kan effektene av at barn og unge deltar i fritidsaktiviteter derfor være betydelige for samfunnet som helhet. Ved at de kortsiktige effektene vedvarer, kan deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter potensielt gjøre barn og unge bedre i stand til å delta i samfunnet som voksne. Det er blant annet en sammenheng mellom deltakelse i fritidsaktiviteter og det å være politisk aktiv (Ødegård & Fladmoe, 2017). Evne til å fungere i et fellesskap og jobbe målrettet er ikke bare viktig i ung alder, men også for mestring senere i livet, og kan potensielt også påvirke deltakelse i arbeidslivet. Bedre helse som følge av fysisk aktivitet, som er den mest utbredte formen for fritidsaktivitet, vil også kunne ha positive effekter i voksen alder ved at man får økt arbeidskapasitet (Helsenorge, 2019).

6. Referanser

Bufdir, 2018. *Barn som lever i fattigdom. Rapport om arbeidet med regjeringens strategi 2015-2017*, s.l.: s.n.

Bufdir, 2019. *Barn i lavinntektsfamilier*. [Internett]

Available at: https://www.bufdir.no/Familie/Fattigdom/Ny_Barnefattigdom_i_Norge/

[Funnet 2019].

Bufdir, 2019. *Hvordan bidra til barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter*. [Internett]

Available at:

https://www.bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Hvordan_bidra_til_barn_og_unges_deltakelse_i_fritidsaktiviteter1/

[Funnet 20 Juni 2019].

Frivillighet Norge, 2019. *Høye kostnader hindrer deltakelse på fritidsaktiviteter*. [Internett]

Available at:

https://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/fritidserklaringen/H%C3%B8ye+kostander+hindrer+deltakelse+p%C3%A5+fritidsaktiviteter.b7C_wBzOO_ips

[Funnet September 2019].

Helsenorge, 2019. *Hva fysisk aktivitet gjør med kroppen*. [Internett]

Available at: <https://helsenorge.no/trening-og-fysisk-aktivitet/hva-fysisk-aktivitet-gjor-med-kroppen>

[Funnet 2019].

Kulturdepartementet, 2019. *Kulturpolitikken*. [Internett]

Available at: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kultur-idrett-og-frivillighet/innsiktsartikler/kultur/id2001223/>

[Funnet 2019].

Opplevelseskortet, 2019. *opplevelseskortet.no*. [Internett]

Available at: <https://opplevelseskortet.no/>

[Funnet 6 August 2019].

SSB, 2019. *08764: Personer under 18 år i husholdninger med lavinntekt (EU- og OECD-skala). Antall og prosent (K) (B) 2005 - 2017*. [Internett]

Available at: <https://www.ssb.no/statbank/table/08764/>

[Funnet 12 August 2019].

SSB, 2019. *Befolkningens utdanningsnivå*. [Internett]

Available at: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utniv/aar>

[Funnet 4 juli 2019].

SSB, 2019. *Kulturtilbud*. [Internett]

Available at: <https://www.ssb.no/statbank/table/12060>

[Funnet 18 juni 2019].

Ungdata, 2019. *Organisert fritid*. [Internett]

Available at: <http://www.ungdata.no/Organiserte-fritidsaktiviteter/Organisert-fritid>

[Funnet September 2019].

Ødegård, G. & Fladmoe, A., 2017. *Samfunnsengasjert ungdom. Deltakelse i politikk og organisasjonsliv blant, s.l.: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor*.

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

post@osloeconomics.no
Tel: +47 21 99 28 00
Fax: +47 96 63 00 90

Besøksadresse:
Kronprinsesse Märthas plass 1
0160 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo